

IP

2015 | 08

**vakblad voor
informatieprofessionals**

01

7 vragen
en antwoorden

**Crowd-
sourcing**

02

Wat verliezen we
als een bibliotheek
verloren gaat?

**Geveld
door geweld**

03

Dat zoeken we op

**Rijks-
overheid.nl**

04

Extra:

**Vooruitblik
KNVI
Jaarcongres**

Transformatie
van de UB
**Pionieren
zonder
papier**

Personeelsdiensten

INGRESSUS

2015 08

← Dit de universiteitsbibliotheek van de Florida Polytechnic University. Lees meer over de UB-nieuwe-stijl op pagina 16

Jacqueline van der Kort

REDACTIONEEL

Vragen

Waar zouden we zijn als we geen vragen meer stellen? Het antwoord op die vraag is niet in een paar zinnen te vangen, maar we weten allemaal: in ons vakgebied staan vragen centraal. Ze zijn de essentie van wat we doen, of we nu klanten helpen met zoeken naar antwoorden op vragen die zij hebben of zelf aan de slag gaan met het bevragen van catalogi, databanken en zoekmachines.

Het nummer dat voor je ligt wemelt ook van de vragen. Vincent Janssen vraagt zich in het coverartikel af hoe de universiteitsbibliotheek van de toekomst eruitziet. Nicoline van der Sijs beantwoordt zeven veelgestelde vragen over crowdsourcing. En in de bijlage over hét jaarcongres voor informatieprofessionals vraagt IP aan de sprekers waar zij voor staan en waarover zij gaan spreken. De antwoorden zijn veelbelovend; het wordt een boeiende editie!

Constant Lem en Marian Koren, ten slotte, stellen de vraag wat we precies verliezen als we bibliotheken verliezen. Ook dat is een lastige. 'Ze doet een appel op elke professional om te reflecteren op zijn rol en engagement in het huidige tijdsgewricht, en op het perspectief voor komende generaties publiek.' Dat is een constatering die weer leidt tot nieuwe vragen. Zo hoort het ook. De informatieprofessional is nooit uitgeleerd.

Edwin Mijnsbergen

redactie@informatieprofessional.nl

8 Constant Lem en Marian Koren

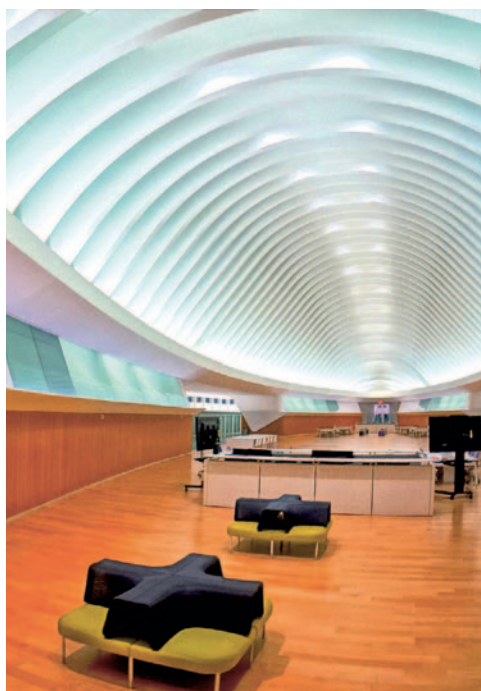
'What do we lose when we lose a library?'

De vernietiging van de Universiteitsbibliotheek van Leuven aan het begin van WO I was onlangs aanleiding voor een congres: 'What do we lose when we lose a library?'. Deze vraag laat zich niet gemakkelijk beantwoorden.

16 Vincent Janssen

Transformatie van de universiteitsbibliotheek

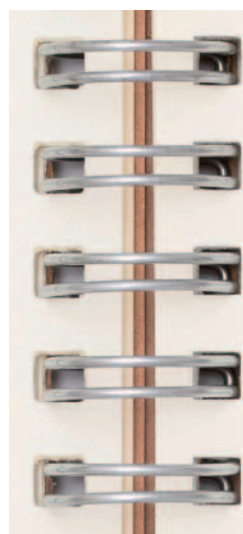
Afgelopen zomer opende de University of Michigan de deuren van de gloednieuwe Taubman Health Sciences Library. In deze medische faculteitsbibliotheek - kosten 55 miljoen dollar - is geen enkel fysiek boek te vinden. Een kijkje in de toekomst van de universiteitsbibliotheek.

Extra

14 pagina's met vooruitblik
KNVI Jaarcongres

Draai dit nummer om

20 **Nicoline van der Sijs** 7 vragen en antwoorden over crowdsourcing

Vanuit het Meertens Instituut heeft Nicoline van der Sijs jarenlange ervaring opgedaan met crowdsourcingprojecten. De antwoorden van zeven veelgestelde vragen heeft ze op een rij gezet.

28 **Eric Sieverts** Dat zoeken we op Rijksoverheid.nl

De vroeger afzonderlijke sites van alle ministeries zitten alweer een hele tijd onder Rijksoverheid.nl. Hoe is het daar met zoeken gesteld?

COLOFON

IP is samen met InformatieProfessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (19de jaargang) van Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

uitgever

Peter van Gorsel.

redactie

Maarten Brinkerink, Alice Doek, Wilbert Helmus, Frank Huysmans, Alice de Jong, Evelien de Jonge, Andrea Langendoen, Leen Liefsoens, Edwin Mijnsbergen, Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem en Eric Sieverts.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Geert-Jan van Bussel, Elvira Caneda Cabrera, Vincent Janssen, Eric Kokke, Marian Koren, Constant Lem, Nicoline van der Sijs, Raymond Snijders, Erik de Vries en Erwin Witteveen

redactieadviesraad

Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (voorzitter), prof.dr. J.S. Mackenzie Owen.

abonnementen

IP verschijnt 9x per jaar, niet in januari, juli en augustus. Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Joop Slor bij Recent op 020-3308998.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

RUBRIEKEN

- 06 **Nieuws**
- 13 **Professional in het nieuws** Theo Thewessen
- 14 **Startup** ImgZine
- 15 **Column** Eric Sieverts
- 25 **Column** Geert-Jan van Bussel
- 26 **Recht op informatie** Einde van het auteursrecht op foto's?
- 27 **Lifehacking** Highlighters en outliners
- 29 **IPlingo** #Information of Everything
- 30 **Column** Frank Huysmans

Is dit een boekhandel?
Of een kledingzaak?
Lees het antwoord
op pagina 6

Het volgende nummer van IP verschijnt 11 december.
Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 24 november.

GO opleidingen

Cursusagenda nov dec 2015

06/11	Digitaliseren van documenten	GAAT ZEKER DOOR
09/11	Mediacoach: Nieuwe & Sociale Media	GAAT ZEKER DOOR
09/11	Strategisch inzetten van Sociale Media	
10/11	Schrijven van doeltreffende rapporten, notities en adviezen	
11/11	Moeilijke klanten bestaan niet	
13/11	Data-architectuur en Datamanagement	
13/11	Webcare en Social CRM	
13/11	Cyberhygiëne: veilig internet gebruik	
18/11	Business Case Management	GAAT ZEKER DOOR
18/11	Didactische en pedagogische zaken	
23/11	Mediacoach: Projectmanagement	GAAT ZEKER DOOR
24/11	PDF/A en andere opslagformaten	
25/11	Klantgericht communiceren	GAAT ZEKER DOOR
26/11	Embedded Librarian	GAAT ZEKER DOOR
01/12	Introductie Big Data	
02/12	Presenteren	
03/12	Marketing van informatiediensten	GAAT ZEKER DOOR
04/12	Taxonomieën en Thesauri	GAAT ZEKER DOOR
08/12	Europese Juridische informatie	
09/12	Auteursrecht (advanced)	GAAT ZEKER DOOR

Meer informatie: goopleidingen.nl/agenda of 070-3512380

Boeken droom

Het concept van een boekwinkel blijft mensen inspireren. Zoals Julie de Libran, de artistiek directeur van het Franse modemerkt Sonia Rykiel. Met de hulp van uitgever Thomas Lenthal en kunstenaar André Saraïva heeft zij de winkels in Parijs, Londen en Tokio een metamorfose gegeven. Klanten wanen zich er in een boekwinkel, waar tussen de duizenden boeken her en der een paar kledingstukken hangen. En wie even wil gaan zitten, kan terecht in look-a-like literair café. Mode blijft een droomwereld. <

Olivier Martin Gambier

SONIA

RYKIEL

SONIA RYKIEL
PARIS

'What do we lose when we lose a library?'

De vernietiging van de Universiteitsbibliotheek van Leuven aan het begin van de Eerste Wereldoorlog was aanleiding voor een driedaags congres (9-11 september) met als thema 'What do we lose when we lose a library?'.¹ Het is een vraag die zich niet gemakkelijk laat beantwoorden.

Door: Constant Lem en Marian Koren

In alle tijden gaan door de natuur en door mensenhand bibliotheken verloren.² De vraag wat we eigenlijk verliezen als een bibliotheek verloren gaat is niet zo eenvoudig te beantwoorden. Over welke bibliotheek hebben we het precies? David McKittrick, bibliothecaris van Trinity College Cambridge, stelde in zijn lezing dat de bibliotheek dezer dagen bezig is te veranderen van een instituut dat zorgdraagt voor boeken en die ter beschikking stelt, naar een instituut dat informatie uit boeken ter beschikking stelt door middel van digitalisering.

Opvallend is dat McKittrick alleen bij de klassieke bibliotheek ook de zorg voor het ter beschikking gestelde ter sprake bracht. Het beheer en de kwaliteit en toegankelijkheid van digitale bestanden vraagt echter ook voortdurend om aandacht: digitale opslag en digitale duurzaamheid staan hoog op de agenda. Zeer toegewijde, deskundige en betrokken vakmensen zijn dagelijks bezig oplossingen te vinden voor alle denkbare risico's die digitale bestanden lopen.

Volgens sommigen is de zorg voor digitale collecties niet wezenlijk anders dan die voor fysieke: beide moeten worden opgeslagen en beheerd, kunnen zoek of beschadigd raken, en vragen

om zorg en onderhoud. Maar er zijn natuurlijk ook verschillen. Eén zo'n verschil is bijvoorbeeld *benign neglect*: als een oud boek vergeten en niet meer geraadpleegd wordt, onaangeroerd blijft, kan dat, mits aan de basisvoorwaarden van goede opslag wordt voldaan, heilzaam zijn voor het voortbestaan van dat boek. Als daarentegen aan een digitaal bestand geen aandacht besteed wordt, zal het onherroepelijk verdwijnen. Zeker geldt dat voor informatie op internet, zoals betoogd werd in de slotlezing van het congres, 'What if we lose the web?', in de Universiteitsbibliotheek Leuven.

Onthutst

Een ander belangrijk verschil werd duidelijk bij het zien van de vele voorbeelden van vernietigde bibliotheken en de reacties daarop. Toen de Leuvense bibliotheek in 1914 door het Duitse leger moedwillig in brand werd gestoken, was de hele westerse wereld diep ontdaan. Hoe kon een volk van *Dichter und Denker* zo barbaars met cultureel erfgoed omgaan?

Toen de bibliotheek van Sarajevo in 1992 door de Serviërs in puin werd geschoten, was de wereld daar via de televisie getuige van en de verontwaardiging was enorm. En vergelijkbaar ont-

hutst was men bij het zien van de moedwillige vernielingen in Mosul, Palmyra en Timboektoe. Ongeloof, morele verontwaardiging, pijn in het hart: het ging om meer dan de verwoesting van een gebouw, het verloren gaan van informatie: een samenleving was in haar ziel geraakt, het geheugen van een volk, het hart van een cultuur was vernietigd. Grote woorden en hoge waarden. Zou de uitschakeling van een digitale bibliotheek dezelfde gevoelens oproepen?

Bij grote niet-bibliothecaire hackersacties de afgelopen jaren was er sprake van schrik, van ontzetting, een besef van kwetsbaarheid. Maar nauwelijks van *morele* verontwaardiging. Eerder

'Zou de uitschakeling van een digitale bibliotheek dezelfde gevoelens oproepen als die van een fysieke bibliotheek?'

werd de (schuld-)vraag gesteld of we ons wel genoeg beveiligd hebben, of onze codes niet te makkelijk te kraken waren. Men kan vermoeden dat het bij vernietiging van digitale *bibliotheek*bestanden niet anders is: hoe groot de impact van die vernietiging ook zou zijn, het is weinig waarschijnlijk dat in eerste instantie *morele* verontwaardiging de reacties zou kleuren.

Betrokkenheid

Dat verschil zegt iets over onze betrokkenheid: die lijkt bij een fysieke bibliotheek aanzienlijk groter en dieper, ook al betreft die betrokkenheid misschien meer wat die verbrande boeken of die verwoeste bibliotheek *vertegenwoordigen* dan een concreet gemis aan informatie.

Over digitaal collectiebeheer en -behoud wordt hard nagedacht. De vraag is echter of rationele overwegingen en rationele betrokkenheid voldoende zijn. Boeken kun je zien, waarnemen, aanraken en voelen, zelfs wanneer ze 'welwillend veronachtzaamd' worden. De zorg voor het zichtbare, tastbare en, vooruit, het schone, ligt meer voor de hand dan emotionele betrokkenheid bij het onzichtbare, bij enen en nullen. Ook de zorg voor digitale bestanden blijft mensenwerk. De vraag is of niet onvermijdelijk voor de digitale *collection care* geldt: uit het oog, uit het hart.

Emotionele betrokkenheid, eerbied en ontzag voor de waarneembare geschreven en gedrukte voortbrengselen van een cultuur, voor authenticiteit en uniciteit, kunnen makkelijk weggezet worden als romantische, en daarmee niet gehele ter zake

Cellospeler Vedran Smailović speelt in de gedeeltelijk verwoeste Nationale Bibliotheek van Sarajevo gedurende de Bosnische Oorlog (1992)

Foto cellospeler: Wikimedia Commons

doende overwegingen bij de waardering van ons papieren erfgoed en onze informatievoorziening. Maar ze zouden wel eens essentieel kunnen blijken voor de zorg die we daaraan besteden, voor de kansen op het behoud ervan en daarmee voor een duurzame beschikbaarstelling.

Rol van publiek

Is daarmee het behoud van een bibliotheek voornamelijk een zaak van professionals of speelt ook het publiek een rol? Met andere woorden: krijgt en behoudt het publiek de bibliotheken die het verdient?

Tijdens de burgeroorlog in Kroatië (1991-1995) waren scholen, culturele instellingen en overheidsdiensten gesloten. De openbare bibliotheken bleven open. Onderzoek van Marica Šapro-Ficovic (directeur van Dubrovnik Libraries) naar de motieven van deze professionals toonde aan dat een deel van hen niet alleen op de bres stond voor toegang tot informatie, maar zich ook welbewust was

van de symbolische waarde: hier stond het actuele erfgoed op het spel, de taal en identiteit die samenbinden. En ook: een open bibliotheek is een teken van hoop. Een gesloten bibliotheek is een actueel verlies voor het publiek, ongeacht of het om algemene of bijzondere collecties gaat, ongeacht of mensen veel of weinig ervan gebruik maakten.

Dat een alert en betrokken publiek een groot goed is, laat het voorbeeld van Timboektoe (Mali), toegelicht door bibliothecaris Abdelkader Haïdara, zien. Zijn bibliotheek werd door rebellen in brand gestoken, maar vooraf waren de manuscripten verdeeld onder 32 families die ze thuis in de grond stopten. In de bibliotheek was alleen wat achtergelaten om de indruk te wekken dat dit de hele bibliotheek was. Het blijkt dus mogelijk in samenspel met het publiek de zorg voor overleving van bibliotheken te delen.

De volgende stap was samenwerking met de Leuvense Uni-

versiteit die met de nieuwste fotografische analysetechnieken zoals *photometric stereo* zorgde voor conserveringsonderzoek en digitalisering van een aantal manuscripten. Tijdens de conferentie in Leuven werden de manuscripten in een korte ceremonie aan de bibliothecaris teruggegeven, die ze symbolisch overhandigde aan de ambassadeur van Mali. Zo zorg je voor commitment van de overheid.

Alertheid

Inschakeling van het publiek, *crowdsourcing*, kan verdergaan dan verrijking van bronnen en überhaupt bij het bewaren ervan een belangrijke rol spelen. Daartoe zijn wel alerte professionals nodig, zo werd in diverse toonaarden tijdens het congres duidelijk gemaakt: wees je bewust van de rol van de bibliotheek in de gemeenschap, voel je verantwoordelijk voor die bijzondere plek voor educatie en *Bildung*, voor erfgoed en integratie van immigranten. En vooral: kom uit je comfortzone, toon je

meerwaarde: voorkom vergetelheid, bestrijd onwetendheid en bureaucratische verwaarlozing. Want: wie is anders degene die het publiek aanspreekt als aantasting van de bibliotheek dreigt?

De vraag die in Leuven werd gesteld, kent geen gemakkelijke antwoorden. Ze doet een appel op elke professional om te reflecteren op zijn/haar rol en engagement in het huidige tijdsgewricht, en op het perspectief voor komende generaties publiek. Kan het blijven rekenen op toegang tot geschreven en digitale bronnen? <

Noten

- 1] Zie www.kuleuvencongres.be/libconf2015/ website. Te zijner tijd verschijnt er een online publicatie.
- 2] Voor een actueel overzicht: en.wikipedia.org/wiki/List_of_destroyed_libraries

Constant Lem is boekrestaurator bij de Koninklijke Bibliotheek. Marian Koren is secretaris van FOBID Netherlands Library Forum

Global connections

Deze aflevering van Global connections staat in het teken van het 'NMC Horizon Report: 2015 Library Edition'. Dit rapport belicht de belangrijkste technologische trends, uitdagingen en ontwikkelingen en bekijkt wat hun impact is op wetenschappelijke bibliotheken wereldwijd.

Door: Elvira Caneda Cabrera

Drieënvijftig experts uit vijftien landen zijn betrokken geweest bij de totstandkoming van het 'NMC Horizon Report: 2015 Library Edition' (tinyurl.com/pus-pqzp). Het rapport is bedoeld als gids voor de wetenschappelijke bibliotheekgemeenschap. De discussie over de gekozen onderwerpen en trends alsook het onderzoek dat aan het rapport ten grondslag ligt is na te lezen op library.wiki.nmc.org. De behandelde trends zijn ingedeeld in drie categorieën: 1. langetermijntrends: trends die eerder zijn gesignaleerd en die evolueren, maar belangrijk blijven voor de komende vijf jaar; 2. middellangetermijntrends: trends die invloed hebben op beslissingen die in de komende jaren genomen moeten worden, maar waarvan onduidelijk is wat ze zullen gaan betekenen; en 3. kortetermijntrends: trends die de komende één á twee jaar een rol spelen. Hieronder bespreken we de drie belangrijkste trends uit het rapport.

Open access

Wetenschappelijke en onderzoeksbibliotheken bedenken almaar nieuwe manieren om onderzoek open access te publiceren en te financieren. Een voorbeeld is het nieuwe platform voor online proefschriften Dart-Europe E-theses Portal (www.dart-europe.eu/basic-search.php), een samen-

TECH-TRENDS IN DE UB volgens Horizonrapport

Kortetermijntrends

- > Bring Your Own Device
- > Flipped classroom

Middellangetermijntrends

- > Makerspaces
- > Wearable technologie

Langetermijntrends

- > Adaptive learning-technologie
- > Internet of Things

werkingsverband tussen wetenschappelijke bibliotheken en bibliotheekconsortia die ten doel heeft de 'global access' (wereldwijde toegang tot) van proefschriften te vergroten. Bovendien breidt de zichtbaar-

heid bij wetenschappelijk publiceren zich uit naar het *totale aanbod* van wetenschappelijke output. Zo past de University of Sidney sinds 2015 het open access-beleid toe op *alle* soorten wetenschappelijke output. Dit betekent dat niet alleen online publicaties maar ook datasets toegankelijk worden gemaakt.

'Rethinking Library Spaces'

De trend 'bibliotheek als fysieke ruimte' is niet nieuw, maar dit onderwerp verdient nog steeds onze aandacht. Volgens het rapport wordt samenwerking tussen verschillende partijen en disciplines alsm

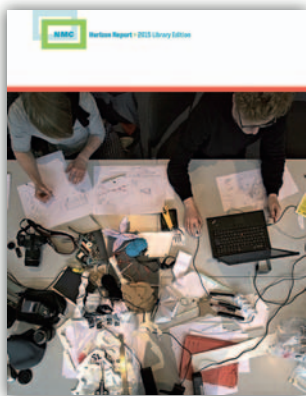
belangrijker bij het bouwen en verbouwen van de fysieke ruimte. Architecten, bibliotheekmanagers, maar ook universitaire medewerkers en studenten dragen ieder hun steentje bij. Daarnaast maken makerspaces en *library labs* hun entree in de wetenschappelijke bibliotheek. Ze worden gezien als de ideale plekken voor creatief denken en experimenteren, de kern van het toekomstige hoger onderwijs.

Wetenschappelijk publiceren

In het rapport wordt beschreven hoe wetenschappelijk publiceren evolueert: van print naar digitaal, van text-based publicaties naar datasets. Het proces van wetenschappelijk publiceren wordt opener en zichtbaarder, en niet meer alleen gekoppeld aan de traditionele kanalen als wetenschappelijke tijdschriften. Een paar voorbeelden uit het rapport:

- > open peer review van artikelen, bijvoorbeeld via PubPeer;
- > *web based exchange communications*, zoals de uitwisseling van ideeën via blogs;
- > het gebruik van sociale media en internationale platforms. Denk bijvoorbeeld aan ResearchGate, een sociaal netwerk voor wetenschappers en onderzoekers om informatie te delen, Academia.edu om te publiceren, en Twitter. Openheid van zaken binnen het wetenschappelijk publiceren wordt dus steeds meer de norm. Het huidige onderzoek van Bianca Kramer en Jeroen Bosman (Universiteitsbibliotheek Utrecht) – *101 Innovations in Scholarly Communication - the Changing Research Workflow* – bevestigt deze trend (zie tinyurl.com/prny292b). <

Elvira Caneda Cabrera is vakreferent Bibliotheek-Informatiewetenschap & projectleider bij de UB Leiden.

100 YEARS
OF EXPERT-CURATED
CONTENT FOR 50 YEARS.

WE'RE THE STEWARDS OF
THE INFORMATION THAT
MATTERS MOST TO YOU.

CARING

FOR THE RESEARCH COMMUNITY'S MOST IMPACTFUL CONTENT

Web of Science™ connects scholarly content and researchers through citations and controlled indexing. For the past 50 years, we've curated databases spanning every discipline, so you know you're getting the most critical and regionally relevant information driving research around the world.

The global standard for finding and connecting scholarly content across disciplines and the globe, Web of Science is the only database that effectively translates the collective wisdom of the best researchers in each field into a dataset that makes that knowledge available to all.

Web of Science allows you to:

- **Benefit from cover-to-cover indexing** with an objective evaluation process to meet the highest standards
- **Use citation connections** to draw the full picture of the most reputable and impactful research in the scholarly community
- **Identify hidden patterns**, gaining insight into emerging research trends

Visit us at go.thomsonreuters.com/quality
to learn about all of our offerings.

THOMSON REUTERS™

KBenP Talent is regelmatig op zoek naar:

Recordmanagers

Veel organisaties bevinden zich in de overgangsfase van een papieren naar een digitale informatiehuishouding. In die overgangsfase verandert er veel in de werkwijze van zowel de vakspecialisten als de (beleids)medewerkers. Ze worden geconfronteerd met een nieuwe manier van werken en/of nieuwe taken en rollen. De belangrijkste taak van de Recordmanager is het zorgdragen voor het digitale informatiebeheer. Daarbij laat de recordmanager zich leiden door het recordmanagementbeleid van de klant en door alle organisatie- en vakspecifieke relevante wetten, regelingen en normen.

Functieomschrijving: Ordenen, faciliteren, interpreteren, toepassen

Een recordmanager biedt de volgende ondersteuning:

- Toegankelijk maken, bewaken en beheren van digitale informatiestromen. Opstellen van kaders en richtlijnen met betrekking tot de informatiehuishouding
- Adviseren, ondersteunen, stimuleren en overtuigen van gebruikers betreffende de ontwikkelingen en toepassing van het digitale informatiebeheer en informatiegebruik
- Ontwikkelen en verbeteren van uw ordeningsstructuur
- Trainen van betrokken medewerkers
- Begeleiden bij ingebruikname nieuw DMS/RMA
- Zorgdragen voor een steeds op orde zijnde informatiehuishouding
- Adviseren en ondersteunen van het management op het gebied van documentmanagement
- Bewaken en controleren van de juiste toepassing van de vastgestelde werkprocessen, methodieken en systemen
- Controleren van de samenwerking en afstemming tussen de verschillende belanghebbenden.

Functie-eisen

- HBO-opleiding in DM/RM-vakgebied. Kennis van archiefwet en andere relevante wet- en regelgeving
- Ervaring met en kennis van DMS-systemen, zoals Sharepoint, DocsOpen, OpenText, BCT, Circle en Decos
- Kennis van organisatiestructuren, bedrijfsvoeringsprocessen en ordeningsstructuren
- Op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied.

Contact

Herken je jezelf in dit profiel? Stuur dan je sollicitatiebrief samen met je cv naar naomi.fecunda@kbenp.nl. Mocht je nog vragen hebben n.a.v. bovenstaand profiel dan kan je contact opnemen met Naomi Fecunda

Recruitment KBenP Talent

06-43363426 / naomi.fecunda@kbenp.nl

PROFESSIONAL IN HET NIEUWS

Foto: Marisa Beretta

Geodata zit in onze genen: Nederland heeft als zeevaarders-natie een rijke historie in de cartografie en geodesie. We zitten nu in de wereldtop als inrichter van onze drukbevolkte 'urban delta'. Dat kan alleen maar als je geodata op orde is.

Wat wilde je vroeger worden?

Rallyrijder. Ik was gek van techniek en auto's.

Waarom heb je voor je deze loopbaan gekozen?

Ik ben afgestudeerd in Wageningen in 1987. Toen werd voor het

Theo Thewessen

Wat is het belang van geodata?

Tachtig procent van alle data kunnen we koppelen aan een locatie. Hiermee kunnen we verrassende combinaties maken en tot geheel nieuwe inzichten komen. En... je moet je plaats wel weten natuurlijk – zonder geodata is dat lastig.

Wat houdt het nieuwe lectoraat in?

Location Intelligence betekent slim omgaan met (geo)data. Er wordt gigaveel (geo)data verzameld, maar we benutten nog lang niet alle mogelijkheden. Het lectoraat moet de kennisontwikkeling op dit gebied aanjagen.

Waarom is HAS Hogeschool dit lectoraat gestart?

Het is de bedoeling de verbinding te leggen met andere opleidingen en lectoren binnen de HAS, en daarnaast natuurlijk ook met bedrijven en kennisinstellingen.

Het richt zich specifiek op de domeinen agro, food en leefomgeving?

Ja, binnen deze domeinen speelt locatie een belangrijke rol. Denk bijvoorbeeld aan Smart Farming of aan het gebruik van geodata in nieuwe voedselketens (local2local).

In welke functies komen afgestudeerde studenten terecht?

De studie Geo Media & Design kent drie uitstroomprofielen: de engineer (Geo-ICT-magier), de analyst (slimme verbinder) en de designer (creatieve verbeelders). Ze werken als 'data crunchers' aan het oplossen van ruimtelijke vraagstukken bij ingenieursbureaus, overheid, agrofood of breed in het bedrijfsleven zoals marketing, logistiek, media, recreatie en ICT.

Welke positie neemt Nederland in op het gebied van geodata?

Theo Thewessen is sinds 1 oktober lector van het nieuwe lectoraat Location Intelligence. Het lectoraat valt onder Geo Media & Design van HAS Hogeschool.

eerst gewerkt met digitale kaarten, nog lang voor het TomTom-tijdperk. Ik was gefascineerd door de mogelijkheden, hoe primitief ook.

Heb je nevenactiviteiten?

Ik ben directeur bij Geodan. Het lectoraat doe ik twee dagen per week. Het is bere-interessant om bedrijfsleven en onderwijs/onderzoek met elkaar te combineren.

Waar haal je je inspiratie uit?

In ons vak, de Geo-ICT, schuiven we verder op naar de toepassingen (energie, klimaat, mobiliteit, smart city, agrofood). Met behulp van 'onze'

methodieken komt men tot nieuwe, verrassende inzichten. Het is heel inspirerend om zo het verschil te kunnen maken.

Welk advies heb je voor beginnende geodataprofessionals?

Er wordt verwacht dat je kennis van methoden en technieken hebt, maar daarbij moet je goed de verbinding kunnen leggen met (maatschappelijke) vraagstukken. Die vaardigheid moet je ontwikkelen.

Welk ebook las je het laatst?

Ik lees geen eboeken, alleen van papier.

Heeft het papieren boek nog toekomst?

Jazeker, kwaliteit op papier heeft altijd toekomst.

De beste app die je kent?

Ben gek op geo-apps voor hike, bike & ride. Aanraders: ViewRanger, Maps 3D en MapOut.

Waar werk je over vijf jaar?

Het begint nu pas echt, dus ik blijf nog wel even binnen deze sector.

Startup ImgZine wil interne communicatie verbeteren

Veel organisaties worstelen met hun interne communicatie. Hoe houd je alle medewerkers op de hoogte van gebeurtenissen, nieuwtjes en ontwikkelingen? Hoe zorg je ervoor dat iedereen ook echt kennis neemt van de voor hem relevante content? En dan van zowel interne organisatiegerichte als vak- of functiegerichte informatie? Met een aantal apps wil ImgZine deze (interne) communicatie verbeteren.

Door: Eric Kokke

Bert Kok en Marijn Deurloo starten in 2011 ImgZine. Geïnspireerd door apps als Flipboard, Pulse en Zite richten zij zich op de mogelijkheden voor organisaties en uitgevers om eenvoudig digitale magazines te creëren. Het uitgangspunt was een platform waarmee organisaties hun bestaande content in magazinevorm konden verspreiden op mobiele devices.

Inmiddels hebben de oprichters de focus van het platform verschoven naar het effectiever en efficiënter maken van mobiele communicatie (intern en extern) via apps. De 'Relevance App' is geschikt voor interne communicatie, de 'Insights App' voor externe communicatie.

Cijfers

Sinds 2013 is ImgZin onderdeel van het software- en consultancybedrijf Ortec. ImgZin heeft vier vestigingen (in Nederland, Verenigde Staten, Australië en België) en er werken zo'n 50 mensen.

Tot hun klantenkring kunnen ze inmiddels 75 organisaties rekenen. Zo zet Rabobank de Insights App in om haar klanten te voorzien van het laatste financiële nieuws, ontwikkelingen en resultaten van eigen onderzoek. Vodafone gebruikt de Relevance App om informatie te verspreiden onder haar werknemers.

Zelflerend systeem

Het onderscheidend vermogen zit hem in

de hoge mate van personalisatie voor en door de gebruiker. De Relevance App biedt de gebruiker de mogelijkheid om, naast 'verplichte' interne content, diverse externe bronnen, filters, tagwoorden en interesses in te stellen in de eigen versie van de app. Zo krijgt hij alleen de voor hem relevante informatie.

Op de achtergrond analyseert en meet een zelflerend systeem het contentgebruik. Dit systeem bepaalt welke content in welke volgorde verschijnt in de app van de betreffende gebruiker. Daarnaast geeft het platform diverse opties voor de gebruikers om met elkaar te communiceren, artikelen te delen en commentaar te geven op gepubliceerde content.

Duurzaam gebruik

De belangrijkste uitdaging voor ImgZine is de duurzame acceptatie door de gebruikers. Veel soortgelijke tools kennen een succesvolle introductieperiode. Maar na verloop van tijd verliezen de gebruikers hun enthousiasme. In

de praktijk stapt de organisatie dan weer over op meer traditionele manieren van interne informatie delen, zoals e-mail, nieuwsbrieven en het intranet.

Uit het bovenstaande blijkt dat ImgZine een verband ziet tussen optimaal gebruik en het leveren van gepersonaliseerde informatie. De inzet van geavanceerde analysetools in combinatie met intensieve monitoring van het gebruikersgedrag zou moeten leiden tot een optimale gebruikersgerichte toevoer van content.

In de praktijk zal blijken of deze eigenschappen van de app de gebruiker blijven kunnen boeien en binden of dat de gebruikers toch terugvallen op andere manieren van communicatie. ImgZine kan niet alle functionaliteiten van bijvoorbeeld email of het intranet overnemen. Daarmee is het toch ook weer een nieuwe applicatie die naast de al bekende en vertrouwde programma's moet gaan draaien. <

Eric Kokke is marketingmanager van GO opleidingen.

Eric Sieverts

COLUMN

Twee van de tweehonderd*

Voor mijn doen vroeg wakker geworden, had ik al zachtjes de radio aangezet. Tussen sportroddels door kwam plotseling het bericht

langs dat het negende-eeuwse Psalter van de Utrechtse universiteitsbibliotheek was toegelaten tot Unesco's prestigieuze 'Memory of the World'-register. De Utrechtse historicus Marco Mostert lichtte de vroege luisteraars van NPO Radio1 daar uitgebreid over in. Daarbij meldde hij uiteraard ook dat het rijkgeïllustreerde handschrift een maand lang tentoongesteld wordt in Museum Catharijneconvent. Toch was ik wat teleurgesteld over wat niet gezegd werd – en wat ik ook in verdere berichten in de media niet ben tegengekomen. Namelijk dat er ook een digitale versie is, die voor iedereen – zelfs zonder Museumjaarkaart – op internet toegankelijk is.

Het is natuurlijk heel bijzonder om zo'n uniek stukje cultuurgood in werkelijkheid te kunnen zien. Alleen mogen toeschouwers natuurlijk niet bladeren, zodat je niet meer dan twee van de tweehonderd bladzijden te zien kunt krijgen. Dat is toch een beetje alsof je naar het Rijksmuseum gaat om alleen een stukje van 30x30 centimeter van *De Nachtwacht* te kunnen bekijken. Nee, dan de digitale versie van het Psalter (psalter.library.uu.nl). Daarvan kun je wel al die tweehonderd bladzijden op je scherm krijgen. En bovendien kun je daarop heel ver inzoomen. Je ziet dan meer details dan zelfs met een loep vlak

'Alsof je naar het Rijksmuseum gaat om alleen een stukje van 30x30 centimeter van *De Nachtwacht* te kunnen bekijken'

Eric Sieverts is redacteur van IP en freelance docent en adviseur

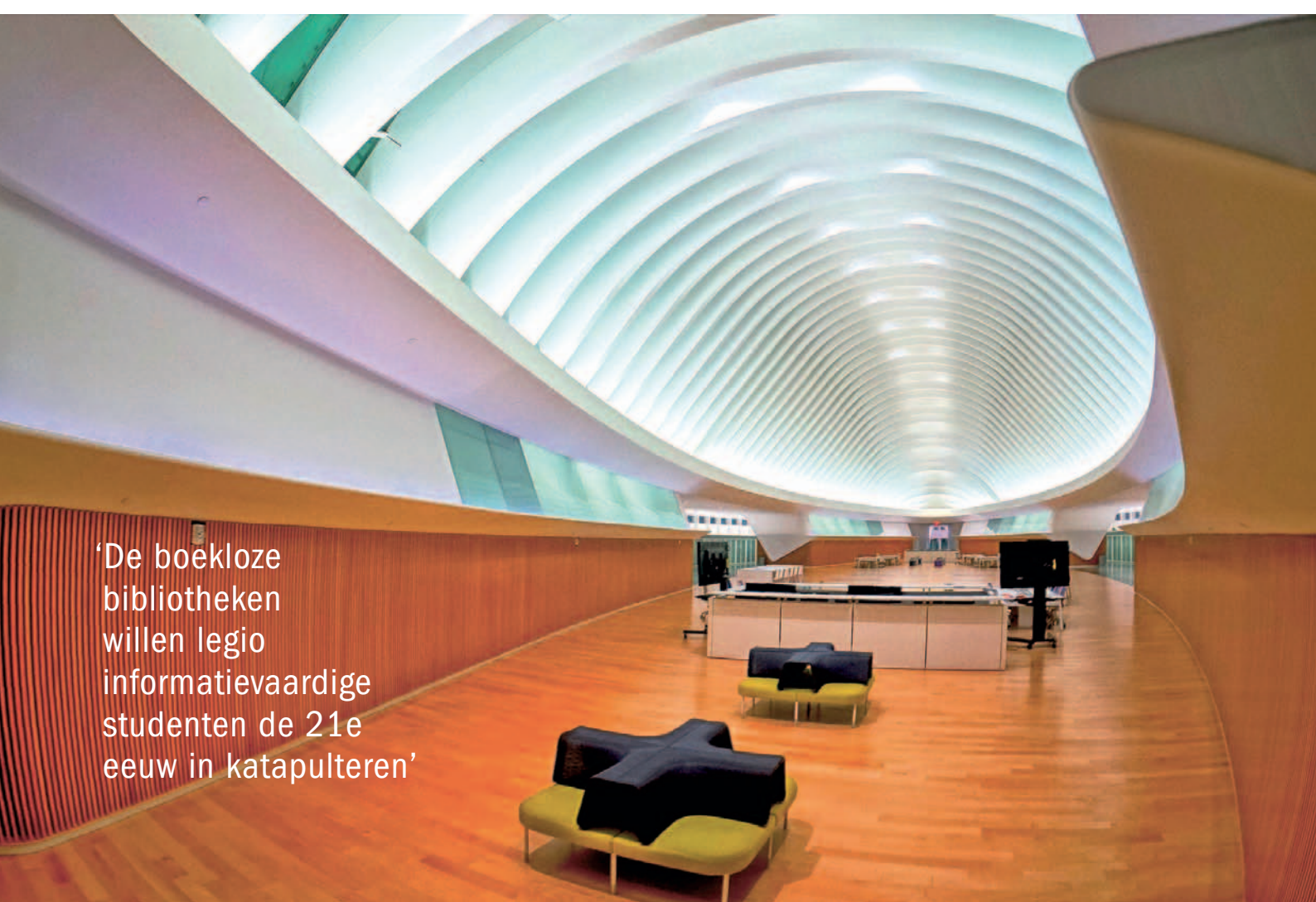
boven het perkamenten exemplaar zichtbaar zouden zijn.

En dan is er in dit geval nog iets bijzonders. De overvloedige levendige tekeningen en de schat aan details daarin hebben allemaal betrekking op fragmenten uit de daarnaast gekalligrafeerde psalmteksten. Het is eigenlijk een soort stripboek avant la lettre. Maar wel heel ver 'avant' – bijna twaalf

eeuwen zijn tijd vooruit. En in de digitale versie zijn al die relaties tussen beeld- en tekstfragmenten ook allemaal aanwezig als aanklikbare tweerichtinglinks. Ook wie niet zo bijbelvast is, komt zo te weten waar al die plaatjes vol activiteiten betrekking op hebben.

In 1996 was in Utrecht ook al een digitale versie geproduceerd. Toen nog niet op internet – je moest hem op cd-rom aanschaffen. In de eerste jaargang van IP is destijds uitgebreid beschreven hoe die tot stand gekomen was en welke speciale mogelijkheden de digitale techniek ons bood. In die versie zaten namelijk ook al aanklikbare koppelingen tussen beeldfragmenten en de stukjes psalmtekst die ermee geïllustreerd werden. Een mooi voorbeeld dat digitale versies van ons erfgoed meer mogelijkheden kunnen bieden dan de fysieke – en dat kan dus heel wat verder gaan dan alleen besparingen op wereldwijde reiskosten. Jammer dat die vorm van 'Digital Humanities' voor het grote publiek soms wat onderbelicht blijft ten opzichte van vaak overvloedige PR voor de fysieke 'experience'. <

** De aankondiging dat mijn vorige column de laatste zou zijn, heeft de redactie overvallen. Op veler verzoek maak ik deze jaargang af.*

Pionieren zonder papier

De Volkskrant schreef afgelopen september nog stellig dat de verkoopcijfers van ebooks in de VS kelderen omdat Amerikanen ebooks alweer beu lijken te zijn. Hier is echter niets van te merken bij verschillende Amerikaanse universiteiten. Deze zomer opende de University of Michigan de deuren van haar gloednieuwe Taubman Health Sciences Library. Het bijzondere aan deze 55 miljoen dollar kostende medische faculteitsbibliotheek: er is geen enkel fysiek boek te vinden. Michigan is hiermee een van de pioniers die het boekloze tijdperk van de universiteitsbibliotheek heeft ingeluid.

Vincent Janssen *****

Eerst even terug in de geschiedenis: de eerste grote universiteit die besloot om afstand te doen van haar fysieke collectie was Stanford in 2010. Hoewel een aantal Amerikaanse universiteitsbibliotheken het voorbeeld van het prestigieuze instituut volgde, heeft de (her)bouw van een boekloze universiteitsbibliotheek nog even op zich laten wachten. Pas in 2014 pakte Florida Polytechnic University (FPU) de primeur met een gloednieuwe boekloze universiteitsbibliotheek en dit jaar trad de Taubman Health Sciences Library in haar voetsporen. IP sprak met de directeurs van beide bibliotheken en kreeg zo een kijkje in de toekomst van de universiteitsbibliotheek.

Fysieke collectie afstoten

De twee universiteitsbibliotheken hadden elk verschillende redenen om de fysieke collectie af te stoten. Zoals bij veel andere universiteiten verschoof de functie van hun traditionele bibliotheek richting een meer digitaal en locatieafhankelijk servicecentrum, waar de bibliotheekmedewerkers meer diensten leveren dan enkel het uitleenen van boeken. De vraag naar geprinte materialen nam zienderogen af en steeds meer literatuur binnen de medische (Taub-

man) en technische (FPU) disciplines werd in digitale vorm aangeboden. Dat maakte de overgang naar een digitale collectie mogelijk.

Voor Jane Blumenthal, directeur van de Taubman Health Sciences Library, was de belangrijkste reden om over te gaan naar een boekloze bibliotheek echter het onderwijs: 'De afgelopen vijf jaar groeide de nadruk op beroepsgericht onderwijs binnen onze medische opleidingen en vereisen de nieuwe vakken een actievere studiehouding van de studenten. Doordat samenwerking en discussies tussen de studenten in belang toenamen, steeg de vraag naar groepsruimtes.'

De Taubman Health Sciences Library laat vol trots weten dat hun nieuwe gebouw ingericht is door docenten en dat deze input duidelijk zichtbaar is. De talloze nieuwe

groepsruimtes en studieplekken zijn gemaakt om groepswork en discussies met de nieuwste technologieën te faciliteren en stimuleren.

100% boekloos?

Kathryn Miller, directeur Bibliotheken en 'Academic Success' bij de Florida Polytechnic University, had weer een andere reden voor een boekloze bibliotheek: studenten aanmoedigen om met digitaal materiaal te gaan werken. 'We willen dat onze studenten leren hoe ze effectief kunnen werken en onderzoek kunnen uitvoeren met digitale informatie, zodat ze tijdens hun carrière weten hoe ze aan betrouwbare bronnen en informatie kunnen komen binnen hun vakgebied. Op de universiteit hebben we de kans om deze manier van werken en onderzoek doen te faciliteren. En daardoor kunnen we ervoor zorgen dat studenten levenslang profiteren van deze vaardigheden.' Het resultaat van deze vooruitstrevende visie is een modern en strak gebouw met vele kaal uitzijnde studieplekken waar studenten met hun eigen laptop of tablet kunnen werken of een van vele ebooks kunnen lezen.

Helemaal boekloos zijn beide bibliotheken overigens nog niet. Bij de Taubman

'Medewerkers zijn nu bewapend met laptops, iPads en smartphones'

‘Florida Polytechnic University heeft haar Reference Desk omgedoopt tot Success Desk’

Health Sciences Library in Michigan wordt de oude fysieke collectie nog altijd bewaard in een magazijn buiten de campus. Materialen uit deze collectie van ruim 520.000 boeken kunnen op afstand aangevraagd worden door studenten. Dagelijks kunnen op deze manier fysieke boeken bij deze pas geopende bibliotheek worden bezorgd. Maar of de fysieke titels vaak aangevraagd zullen gaan worden is de vraag – Blumenthal verwacht er in elk geval niet veel van.

FPU heeft helemaal geen boekenmagazijn meer, maar is aangesloten op het State University System of Florida. Dankzij dit interbibliothecaire leensysteem kunnen fysieke boeken worden opgevraagd, al ging het in het voorgaande academisch jaar om nog geen twintig aanvragen.

En de bibliotheekmedewerker?

Taubman Health Sciences Library en de bibliotheek van FPU proberen met een boekloze universiteitsbibliotheek hun studentenpopulatie informatievaardiger te maken, zodat zij zelfstandig digitale bron-

nen kunnen vinden en beoordelen. Maar als de boeken verdwijnen, wat gebeurt er dan met de bibliotheekmedewerkers?

Heel simpel, aldus Jane Blumenthal: de medewerkers dienen zich te ‘vernieuwen’. Bewapend met laptops, iPads en smartphones, veranderen ze in informatiespecialisten. Voortaan staan ze met één voet in de wereld van medische opleidingen en laboratoria en met de andere in de bibliotheeksector.

Hoewel de meeste studenten inmiddels prima hun weg weten te vinden op het web, zien beide universiteitsbibliotheeken de kans om hen te begeleiden door de dwaaltuin van academische data. Blumenthal en Miller benadrukken allebei dat het essentieel is dat de bibliotheek stevig wordt ingebed in het curriculum van de studenten. Dit betekent dus ook dat van de informatiespecialisten meer vakinhoudelijke kennis en vaardigheden geëist worden: ‘De taken van informatiespecialisten zijn geïntegreerd in het curriculum van de medische opleidingen. Zij werken samen met de faculteiten om instructies te geven die toegespitst zijn op evidence based geneeskunde en gezondheidszorg,’ aldus Blumenthal.

FPU heeft zelfs haar ‘Reference Desk’ omgedoopt tot ‘Success Desk’. Volgens Miller speelt haar bibliotheek een essentiële rol in het toekomstige succes van de studenten en dit wilde ze terug laten komen in de naam van de informatiebalie. De ‘Success Desk’ is een plek waar studenten niet alleen terecht kunnen voor vragen over bijvoorbeeld bibliotheekzaken, maar ook voor onderzoeksondersteuning en zelfs

loopbaanontwikkeling. Met boeken sjouwen is voor de bibliotheekmedewerker overduidelijk passé.

Nostalgie

Papierloze kantoren, papierloze kerstwensen en nu ook papierloze bibliothecarissen: alles maakt de overgang van papier naar digitaal. Dit is veelal een efficiënte trend. De komst van boekloze universiteitsbibliotheeken in de VS lijkt een logische ontwikkeling te zijn, aangezien de bulk van academische informatie ook digitaal aangeleverd wordt. Volgens Miller en Blumenthal is het gebruik van fysieke boeken marginaal, vooral omdat uitgevers het meeste materiaal tegenwoordig ook als ebook of ejournal publiceren. Maar is er dan helemaal geen plek meer voor het vertrouwde, muffig ruikende boek in de moderne witte-kubus-met-veel-glas-versus-universiteitsbibliotheek?

Jane Blumenthal ziet in ieder geval weinig ruimte voor een terugkeer van het ouderwetse papieren boek: ‘Omdat digitale medische dossiers meer gemeengoed worden en mensen in toenemende mate werken met mobiele apparaten is het onwaarschijnlijk dat deze trend omkeert.’ Beginnersnaïviteit? Nee hoor. Ook bij FPU, waar de universiteitsbibliotheek al meer dan een jaar boekloos functioneert, staat men nog steeds onverschrokken achter deze visie: ‘We zijn van plan om door te gaan met onze boekloze collectie en de bibliotheek in te zetten als een plek voor sociale contacten, samenwerking en tech-

De Florida Polytechnic University Library is met haar 3400 m² beduidend kleiner dan de Taubman Health Sciences Library, maar minstens zo indrukwekkend. Sinds 2014 hebben de 500 technische studenten hier toegang tot meer dan 135.000 ebooks. Het gebouw, dat lijkt op een gigantische, door Spiderman ontworpen iglo, biedt een lichte, open studieomgeving. De studenten vinden hier de modernste technologieën, zoals een 3D-printer.

nologische innovatie,' aldus Miller.

Dat Blumenthal en Miller regelmatig onder vuur liggen door hun boekloze concept mag geen verrassing heten. Voor bibliothecarissen van de oude stempel is het niet moeilijk om argumenten te bedenken waarom fysieke boeken nooit mogen verdwijnen uit de bibliotheek. Uit een onderzoek van The Guardian blijkt bovendien dat een meerderheid van de jongvolwassenen nog steeds de voorkeur geeft aan het gedrukte boek, ondanks de overduidelijke praktische voordelen van ebooks.

'Zweinstein'-gevoel

Hoewel de academische meerwaarde van ebooks en ejournals groot is, zoals Miller en Blumenthal beamen, is het niet uitgesloten dat de trend van digitalisering afneemt of transformeert als de nostalgie toeslaat. Zelfs Miller geeft toe dat haar gebouw niet meer 'naar boeken ruikt'. Denk eens aan al die de mensen die kapitalen betalen om hun oude eiken (nu 'vintage') salontafel via Marktplaats terug te kopen omdat ze het LACK-tafeltje van IKEA beu zijn. Is er een kans dat deze trend ook opgaat voor de boekloze universiteitsbibliotheken zodra nostalgische gevoelens gaan opspelen bij de studenten en zij gaan hunkeren naar dat 'Zweinstein'-gevoel?

De rust van studeren tussen de boekenrekken, de muffe geur van het vergeeld papier en de 'misdaad' van ezelsoeren vouwen passen volgens velen bij een authentieke bibliotheekervaring. De Taubman Health Sciences Library houdt nog een stok achter

de deur met haar externe boekenmagazijn. Want al heeft Blumenthal veel vertrouwen in het boekloze tijdperk, zij vindt het nog te vroeg om de fysieke collectie weg te doen. De ultramoderne bibliotheek van FPU heeft zelfs geen magazijn meer. Daar moeten de studenten het doen met een tweewekelijks bezoekje aan de BookMobile, een bus waar ze terecht kunnen voor hun portie fysieke boeken en écht papier.

Boekloos = erfgoedloos?

Zowel de Taubman Health Sciences Library als de FPU-bibliotheek kunnen gezien worden als goede voorbeelden van boekloze universiteitsbibliotheken. Door het gedigitaliseerde aanbod van academische informatie ligt een boekloze universiteitsbibliotheek voor de hand. Toch zijn universiteitsbibliotheken meer dan enkel een leverancier van informatie: zij bieden ook een studieuomgeving voor studenten. Het is duidelijk dat de twee Amerikaanse universiteiten hebben gekozen voor een boekloze bibliotheek om zo de studieuomgeving voor studenten te moderniseren – en hen voor te bereiden op een papierloos bestaan.

De keuze voor een modern studiecetrum lijkt niet te rijmen met de bewaarfunctie en het erfgoed van een universiteitsbibliotheek. Toch gaat er volgens Blumenthal geen erfgoed verloren, maar verschuift de bewaarfunctie van de Amerikaanse universiteitsbibliotheek in de toekomst naar een meer centraal opslagpunt: 'Binnen de medische bibliotheekwereld in de VS zijn er vele discussies geweest over een even-

'De keuze voor een modern studiecetrum lijkt niet te rijmen met de bewaarfunctie en het erfgoed van een universiteitsbibliotheek'

tuele gecentraliseerde opslag van fysiek materiaal, om zo de noodzaak van grote boekenrekken bij iedere bibliotheek te verkleinen.'

Bij zowel de Taubman Health Sciences Library als FPU-bibliotheek heeft het faciliteren van de studenten gewoonweg meer prioriteit dan het bewaren van eventueel erfgoed. De nalatenschap van een universiteitsbibliotheek kan tevens meer zijn dan louter een collectie fysieke boeken. Miller en Blumenthal hebben als missie om legio informatievaardige studenten de 21e eeuw in te katapulteren. En deze studenten zullen straks werken in disciplines waar men ook niet wakker ligt van een fysiek boek meer of minder.

Maar toch. Of een kille, boekloze universiteitsbibliotheek voor iedereen de favoriete studieuomgeving zal zijn, is discutabel. De geur van papier is namelijk een ervaring die (hopelijk) niet snel vergeten wordt. <

Vincent Janssen is specialist Scientific Information bij de Maastricht University Library.

De renovatie van de Taubman Health Sciences Library startte ruim twee jaar geleden, toen alle boeken permanent uit het gebouw verwijderd werden. De 13.322 m² wordt nu volledig gebruikt om de 780 medische studenten te voorzien van studieplekken en groepsruimtes. Waar eerst boekenrekken stonden, vindt men nu onder andere grote touchscreens met anatomiemodellen en tafels waar je met whiteboardstiften op kunt schrijven.

7 vragen & antwoorden over crowdsourcing

Vanuit het Meertens Instituut heeft Nicoline van der Sijs jarenlange ervaring opgedaan met crowdsourcingprojecten. De antwoorden van zeven veelgestelde vragen heeft ze op een rij gezet, zodat anderen van het voortschrijdend inzicht kunnen profiteren.

Nicoline van der Sijs *****

Sinds juni 2007 heb ik zes crowdsourcingprojecten georganiseerd, die telkens draaien rond het transcriberen van oudere Nederlandse teksten. Dat was avant la lettre, want in 2007 was het woord *crowdsourcing* in het Nederlands nog onbekend – we spraken toen nog van *vrijwilligersproject*. De term *crowdsourcing* vierde op dat moment in het Engels net zijn eerste verjaardag: in juni 2006 had journalist Jeff Howe de term gemunt in zijn artikel ‘The Rise of Crowdsourcing’, dat verscheen in het Amerikaanse tijdschrift *Wired Magazine*. Inmiddels is de term crowdsourcing onder wetenschappers en erfgoedinstellingen als musea en bibliotheken gemeengoed. Dat is niet uit idealisme, maar uit bittere noodzaak. Subsidiegevers verstrekken nauwelijks nog geld voor het verzamelen en rubriceren van data, terwijl wetenschappers juist steeds meer behoefte hebben aan omvangrijke en betrouwbare gegevens: big data. Erfgoedinstellingen willen hun collecties graag ontsluiten, maar hebben daarvoor geen menskracht. Op dat moment komt de vraag in beeld of crowdsourcing kan worden ingezet: kunnen buitenstaanders een deel van de taken uitvoeren?

Toch zijn er nog maar relatief weinig onderzoeks- en erfgoedinstellingen die daadwerkelijk overgaan tot crowdsourcing, zeker als het gaat om het maken van betrouwbare transcripties, wat mijn corebusiness is. Onderzoekers en instellingen blijken namelijk op te zien tegen de organisatie van een crowdsourcingproject en vrezen dat het erg tijdrovend is en een zware wissel trekt op de instelling. Vanwege de ervaring die ik inmiddels heb opgedaan, vragen ze me regelmatig om advies. Hieronder heb ik de antwoorden van enkele veelgestelde vragen eens op papier gezet, volgens het beproefde principe van wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe. Waar dat relevant is, zal ik aan de hand van praktijkvoorbeelden laten zien welke lessen we op het Meertens Instituut hebben geleerd, zodat anderen van het voortschrijdend inzicht kunnen profiteren. Er zijn natuurlijk meer Nederlandse instellingen die crowdsourcen, bijvoorbeeld Beeld en Geluid, streekarchieven, Wikipedia en VeleHanden (zie het artikel ‘Vele handen maken licht werk’ in *IP* 5, 2015). Ik beperk mij hier tot de opgedane ervaring met het transcriberen van moeilijk leesbare teksten.

1 WAAROM?

De vraag naar het waarom heb ik al beantwoord: in principe ligt aan de basis van ieder crowdsourcingproject een concrete maar on vervulbare wens naar bepaalde gegevens. Die wens garandeert een grote motivatie bij de organisator om van de crowdsourcing een succes te maken. Zo’n wens was voor mij ook de reden om in 2007 met crowdsourcing te beginnen: ik wilde dolgraag onderzoek doen naar de taalkundige invloed van de Statenvertaling uit 1637, maar die tekst was niet digitaal beschikbaar en er was geen subsidiegever te vinden die de 2,6 miljoen in gotisch schrift gezette woorden door professionals wilde laten overtypen. Met honderd vrijwilligers was het overtypen, corrigeren en op een website plaatsen binnen een jaar gepiept. Mijn collega Hans Beelen en ik deden dat door instructies en porties Wordbestanden per e-mail heen en weer te sturen – een methode die werkt, maar inmiddels weten we dat het praktischer is om het werk via een webapplicatie op internet aan vrijwilligers aan te bieden.

Inspirerende voorbeelden van crowdsourcing

> easy.dans.knaw.nl/ui/datasets/id/easy-dataset:34380, met 86 getranscribeerde oude teksten

> www.gekaaptebrieven.nl, met transcripties van 8000 gekaapte brieven uit de zeventiende en achttiende eeuw

> www.meertens.knaw.nl/ewnd, met 35 getranscribeerde en taalkundig verrijkte dialectwoordenboeken

2 WAT?

Een lastiger vraag is wat: wat voor werk kunnen vrijwilligers doen? Het maximalistische antwoord is dat er voor iedere denkbare klus geschikte vrijwilligers te vinden zijn, het minimalistische antwoord is dat crowdsourcing alleen geschikt is voor heel eenvoudige klussen.

De balans ligt in het midden: hoe specialistischer het werk, hoe kleiner de potentiële crowd, en hoe meer tijd de werving van geschikte vrijwilligers en de begeleiding kosten. Maar te eenvoudig en eentonig werk is ook minder geschikt, want dan wordt het snel saai. En dat leidt weer tot verloop onder de vrijwilligers: veel van hen doen mee omdat ze een intellectuele uitdaging zoeken. Het meest geschikt is een project dat een beroep doet op algemene ontwikkeling, inzicht en vaardigheden, en waar de vrijwilligers ook nog wat van kunnen leren.

Voor ingewikkelder klussen kan worden overwogen om de vrijwilligers een cursus aan te bieden, maar zorg er wel voor dat het werk ook gedaan kan worden zonder dat men die cursus heeft gevolgd, want lang niet alle vrijwilligers zullen in staat of bereid zijn een cursus bij te wonen.

3 WIE?

Iedereen kan vrijwilliger worden, maar niet iedere vrijwilliger kan elke klus aan. Sommige organisaties willen daarom vrijwilligers van tevoren selecteren, maar mijn ervaring is dat een dergelijke voorselectie onnodig en overbodig is: vrijwilligers kennen hun eigen beperkingen heus wel, en bij een voorselectie wordt noodzakelijkerwijs alleen geselecteerd op cv en praktijkgerichte ervaring, terwijl juist de algemene kennis, het leervermogen en de motivatie van vrijwilligers doorslaggevend is in de bijdrage die zij leveren. Sterker nog: de ervaring leert inmiddels dat vrijwilligers van wie je dat qua achtergrond niet zou verwachten, dikwijls de omvangrijkste en belangrijkste bijdrages leveren.

Bij moeilijker werk treedt automatisch een selectiemechanisme op, waardoor vanzelf de vrijwilligers overblijven die het werk aankunnen. Dat is gebleken toen vrijwilligers handgeschreven brieven van zeevarenden uit de zeventiende en achttiende eeuw moesten ontcijferen. Na aanmelding kreeg iedere vrijwilliger automatisch een portie toebedeeld. Dat was achteraf gezien te snel: ongeveer een derde van de vrijwilligers haakte direct af toen ze de complexiteit van het werk zagen. Belangrijk is daarom vrijwilligers voordat ze zich aanmelden goede informatie te geven over het werk dat ze staat te wachten. Ook bij goede informatie vooraf kent ieder crowdsourcingproject een

percentage afvallers. Dat is geen probleem: als de crowd voldoende massa heeft, loopt een project gewoon door. Sowieso geldt als vuistregel dat tien procent van de vrijwilligers negentig procent van het werk doet. Dat is absoluut geen bezwaar. Het is trouwens de vraag of dat in een normale werksituatie heel anders is...

Iedereen kan dus in principe vrijwilliger worden, maar hoe bereik je als organisatie zoveel mogelijk potentiële vrijwilligers? Veel instellingen en onderzoekers zijn geneigd daarvoor in hun eigen netwerk te zoeken, maar dat is in tegenspraak met de term crowdsourcing: je eigen netwerk ken je al, maar je wilt nu juist de (onbekende) menigte, de crowd, bereiken. Daarvoor moet je het project via zoveel mogelijk kanalen bekendmaken. Met nieuwsbrieven, internet en sociale media kan dat tegenwoordig vrij eenvoudig.

Op het moment dat potentiële vrijwilligers zich aanmelden, is het nuttig hen enige vragen te stellen over hun achtergrond en ervaring. Op basis daarvan kan de organisatie namelijk geschikte vrijwilligers in een later stadium vragen het werk van anderen te corrigeren. Alternatieve werkwijzen zijn: alles door twee vrijwilligers te laten verwerken en een controleur naar de verschillen te laten kijken, of verwerkte porties te laten rouleren tussen de vrijwilligers.

4 WAAR?

De essentie en de sterkte van crowdsourcing is dat mensen zelf kunnen kiezen waar, wanneer en hoeveel ze werken: de menigte is te groot om naar een instelling te halen, dus mensen werken van huis uit. Dat betekent wel dat de organisatie extra aandacht moet besteden aan de communicatie met en tussen de vrijwilligers: er moet een alternatief gezocht worden voor het gebrek aan direct persoonlijk contact. Correspondentie kan uiteraard plaatsvinden via e-mail, maar voor de organisatie kost dat relatief veel tijd. Voor het project rond de digitalisering van de historische kranten van de Koninklijke Bibliotheek

hebben we daarom een forum ingericht op de website. En dat blijkt een prima oplossing: iedereen die meewerkt kan berichten in het forum lezen en versturen. Bovendien maken we zo optimaal gebruik van de wijsheid van de crowd: er is bijna altijd wel iemand die het juiste antwoord op een vraag kent.

In een klein jaar zijn er 774 berichten gewisseld, waaronder ook faits divers; zo geeft een verordening uit 1647 een tip over hoe bankiers in toom te houden: 'Alle personen welke voordachtelijken [= opzettelijk] Bancqueroet maken, sullen een lichte groene snoer op de mantelkrage genaeyt

worden'. Het uitwisselen van dergelijke leuke weetjes is goed voor het groepsgevoel.

De motivatie van de vrijwilligers wordt versterkt door bijvoorbeeld één keer per jaar een bijeenkomst te organiseren. Dat maakt het werk minder anoniem: mensen leren de gezichten achter de namen kennen. Omdat natuurlijk niet alle vrijwilligers kunnen of willen komen bij zo'n bijeenkomst, werkt het goed om daarnaast een jaarlijkse kleine attentie voor de vrijwilligers te verzorgen, bijvoorbeeld rond de jaarwisseling, als symbolisch dankgebaar.

Figuur 1: De voorkant van de editor voor het digitaliseren van kranten van de Koninklijke Bibliotheek; de homepage voor inloggen

Figuur 2: De voorkant van de editor voor het digitaliseren van kranten van de Koninklijke Bibliotheek; de pagina na inloggen

Figuur 3: De achterkant van de editor voor het digitaliseren van kranten van de Koninklijke Bibliotheek

5 WANNEER?

Een crowdsourcingproject kan op ieder moment starten, maar daaraan moet een gedegen voorbereiding voorafgaan. Mijn ervaring is dat het meeste werk en de grootste kosten bij crowdsourcing zitten in de voorbereiding: het nadenken over de workflow, de taak die van vrijwilligers wordt verwacht, de manier waarop het werk wordt aangeboden, verdeeld en gecontroleerd.

Een belangrijke voorwaarde om te kunnen starten is dat er scans, foto's, beelden of geluidsbestanden op internet beschikbaar zijn voor bewerking door de vrijwilligers. Een les die ik daarbij heb geleerd, is dat er ruim voldoende scans beschikbaar moeten zijn, zodat vrijwilligers niet hoeven te worden teleurgesteld omdat het werk door een onverwacht grote toeloop van vrijwilligers al op is. Het blijkt dat organisaties de belangstelling en werklust van vrijwilligers nogal eens onderschatten. Dat is zonde van de moeite en kosten die het opzetten van een crowdsourcingproject met zich meebrengt.

6 HOE?

Uiteindelijk draait alles om de vraag van het *hoe*: hoe zet je het werk voor de vrijwilligers op? Om te beginnen moet er een trekker zijn die het aanspreekpunt is voor zowel de vrijwilligers als de organiserende instelling. De trekker schrijft instructies voor de vrijwilligers en beantwoordt vragen.

Een webapplicatie neemt veel werk uit handen. Maar die moet wel worden ontwikkeld (en dat kost geld), ze moet foolproof zijn, en ook digibeten moeten er intuïtief mee kunnen werken: veel vrijwilligers zijn op leeftijd en voor computergebruik afhankelijk van hun kleinkinderen. De applicatie moet het werk in hupklare brokken serveren. Daarvoor moet van tevoren de grootte van een portie (zoals de hoeveelheid scans) worden bepaald, en de volgorde waarin het te bewerken materiaal wordt uitgedeeld, bijvoorbeeld

chronologisch of thematisch.

De voorkant van de applicatie wordt ingericht voor de vrijwilligers en bestaat uit verschillende modules (zie als voorbeeld de figuren 1 en 2). Ik noem de belangrijkste. Een bladermodule biedt belangstellenden de mogelijkheid te bladeren door scans en instructies, om op die manier vertrouwd te raken met het project, en te beslissen of ze mee willen werken. Een inlogmodule geeft vrijwilligers toegang tot de applicatie en houdt voor de organisatie automatisch de voortgang van het project bij. De forummodule zorgt voor de onderlinge communicatie.

Een centrale rol speelt de bewerkingsmodule; deze kan verschillende soorten werk aanbieden, zoals:

> het bewerken (bijvoorbeeld roteren) van scans of het markeren van delen van een scan;

> het toevoegen van steekwoorden (metadata) bij een scan;
> het toevoegen van een transcriptie of vertaling van de tekst op een scan of de transcriptie van een geluidsband;
> het toevoegen van annotaties bij getranscribeerde gegevens.

Tot slot biedt de correctiemodule de mogelijkheid om het werk voor correctie te laten rouleren.

Aan de achterkant biedt de applicatie een hulpmiddel voor de organisatie: hier worden de voortgang van het project en versiebeheer getoond (zie figuur 3). Van het project van de gekaapte brieven, dat relatief veel afvallers kende, heb ik geleerd dat het belangrijk is dat de applicatie na een bepaalde periode automatisch porties laat rouleren als vrijwilligers ze onaangeroerd hebben gelaten, zodat de voortgang van het werk is verzekerd.

7 KOSTEN-BATENANALYSE

In welke situaties loont crowdsourcing nu de moeite? En wat zijn de exacte kosten? Voor die vragen zijn geen precieze vuistregels te geven. Aan de kostenkant moet in ieder geval gedacht worden aan het maken van scans en het bouwen van een applicatie. De kosten voor het laatste kunnen beperkt zijn als men uitgaat van een al bestaande open source-applicatie. Dan is er natuurlijk de tijd die nodig is voor de coördinatie van het project: sommige organisaties schatten die erg hoog in, maar als het project goed is doordacht en opgezet, blijkt de benodigde tijd erg mee te vallen; alleen in het begin is er aardig wat tijd nodig voor het opzetten van het project, het werven van vrijwilligers en het in goede banen leiden van de eerste stroom vragen. Als die fase achter de rug is, gaat een crowdsourcingproject stationair draaien en kost de coördinatie relatief weinig tijd. Een aantal van tussen de honderd en tweehonderd vrijwilligers per project is in mijn ogen ideaal: er is altijd gestage voortgang, ook als een deel van de vrijwilligers in de zomer tegelijkertijd op vakantie gaat. En het aantal vragen dat beantwoord moet worden, is

goed te behappen.

Aan de batenkant staat natuurlijk dat het werk zonder vrijwilligers niet zou worden uitgevoerd. Bovendien zorgt een crowdsourcingproject ervoor dat een instelling direct contact krijgt met belangstellenden en zichtbaarder wordt in de maatschappij. De instelling zelf kan er ook nog wat van leren: crowdsourcing vergt een heel andere manier van werken, waarin bijvoorbeeld geen managementlagen zitten – een situatie waar velen van dromen. Al het werk draagt onmiddellijk bij aan het netto eindresultaat. Vrijwilligers kiezen zelf welke taken ze uitvoeren en hoeveel tijd ze daaraan besteden. Door die keuzevrijheid doen ze het werk altijd met plezier. Organisaties zijn soms bang dat de kwaliteit van het vrijwilligerswerk onvoldoende is. Dat is niet mijn ervaring. Je kunt de correctie veilig aan een groep speciaal daarvoor geselecteerde vrijwilligers overlaten: ze stellen er een eer in foutloos werk af te leveren, en anders dan normale werknemers hoeven ze geen concessies aan de kwaliteit te doen vanwege deadlines: zij nemen er alle tijd voor, maar dan krijg je ook wat.

Meer weten?

Wie na het lezen van dit stuk meer wil weten over het starten met een crowdsourcingproject, stuurt een berichtje naar post@nicolinevdsijs.nl. De applicaties die op het Meertens Instituut zijn ontwikkeld, zijn allemaal open source en kunnen – tegen kostprijs – voor anderen worden aangepast. Voorbeelden van die applicaties zijn te vinden op www.meertens.knaw.nl/kranten_editor/ en op www.meertens.knaw.nl/vragenlijsten/sessie.

Nicoline van der Sijs is hoogleraar Historische taalkunde van het Nederlands aan de Radboud Universiteit Nijmegen en senior-onderzoeker bij het Meertens Instituut.

STICHTING ARCHIEFPUBLICATIES

De Stichting Archiefpublicaties (opgericht in de jaren zeventig) maakte in 1999 een 'doorstart'. Reden was dat de (inter)nationale theoretische ontwikkelingen op het vakgebied in Nederland nog te weinig bekend waren en dat vakbladen als het *Archievenblad* en *Overheidsdocumentatie (OD)* geen ruimte konden bieden aan lange en diepgaande artikelen. Toch is het belangrijk, zo stelde de KVAN, dat vakgenoten genoemde ontwikkelingen kunnen volgen. Verandering van archivistische theorie wijzigt de uitoefening van het beroep namelijk drastisch.

JAARBOEKEN

De Stichting Archiefpublicaties (S@P) startte aldus in 1999 met de uitgave van een serie *Jaarboeken* die zowel voor informatiemangers als archivariissen interessant is. Ze hebben tot doel artikelen te publiceren die een beeld geven van de (inter)nationale wetenschappelijke revolutie die op de vakgebieden archivistiek en informatiemanagement aan de gang is. Kenmerk van deze omwenteling is dat de beide vakgebieden elkaar steeds dichter naderen.

NU ONLINE

Twaalf jaarboeken staan nu (sinds augustus) online. Ze zijn opgenomen in dezelfde applicatie waarin ook het gedigitaliseerde *Archievenblad* beschikbaar is. Er is een vergelijkbare zoekfunctionaliteit, maar een verschil is dat de S@P-jaarboeken als pdf-document worden aangeboden. Op deze manier komt een grote hoeveelheid archivistische publicaties laagdrempelig beschikbaar.

ARCHIEFSCHOOLSCHRIFTEN

Op initiatief van de Stichting Archiefschool (Amsterdam) kwam in 2004 een nieuwe serie archiefpublicaties tot stand. De serie zogenaamde *Archiefschoolschriften* staat onder redactie van de Archiefschool. De Archiefschoolschriften geven de laatste stand van zaken met betrekking tot een bepaald thema of onderwerp weer. Ze laten een breder publiek kennis maken met zaken die het archiefvak raken. Het zijn inleidende teksten, geen wetenschappelijke publicaties.

Zie: tinyurl.com/pnd368r en tinyurl.com/ofwogm4

SOD EN KNVI TEKENEN INTENTIEVERKLARING VOOR SAMENWERKING

Op 16 oktober j.l. tekenden voorzitters Michel Wesseling (KNVI) en Gert Zwagerman (Vereniging SOD) een intentieverklaring voor een verregaande samenwerking.

De Nederlandse samenleving is voor haar economische, maatschappelijke en educatieve ontwikkeling sterk afhankelijk van de grondstof informatie. Informatieprofessionals zorgen ervoor dat de bronnen beschikbaar komen en toegankelijk worden gemaakt, beheerd en bewaard blijven voor huidig en toekomstig gebruik.

De snelheid van de digitale transformatie van de samenleving is groot. Na de introductie van diverse mobile devices is inmiddels de volgende fase ingegaan: organisaties veranderen fundamenteel van structuur en in functioneren. Informatievoorziening en de toegang tot informatie zijn de succesfactoren voor deze transformaties. We zien een centralisatie van de informatiefunctie bij de profit- en de non-profit sector. Content komt centraal te staan.

Beide verenigingen vinden elkaar als onafhankelijke en professionele beroepsverenigingen met een rijke historie op het gebied van bibliotheekwerk, archief- en informatiemanagement, informatietechnologie en informatievoorziening, onder meer op de volgende inhoudelijke onderwerpen:

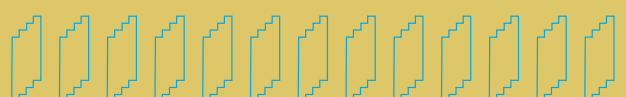
- Het inhoudelijk ontwikkelen van de domeinen van archief- en bibliotheekwerk, contentbeheer, ontsluiten en verrijken van data, informatiedienstverlening, functioneel beheer, applicatiebeheer en technisch beheer.
- De belangen die gediend zijn met het archief- en informatiemanagement. Daaronder vallen:
 - de optimale ondersteuning van de primaire bedrijfsprocessen;
 - de borging van rechten en plichten van de organisatie en haar klanten;
 - de borging van het belang van het ook op lange termijn beschikbaar kunnen stellen van informatie voor historisch onderzoek.

KNVI en SOD zetten met deze intentieverklaring de eerste stap om te komen tot één beroepsvereniging, hét platform voor informatieprofessionals, waar iedere vakgenoot in deze disciplines in Nederland lid van is.

Om de samenwerking in 2015 en 2016 verder vorm te geven zullen beide verenigingen verder afstemmen en hun leden voorstellen doen op verschillende terreinen, waaronder:

- Persoonlijke ontwikkeling, toegang tot vakinhoudelijke informatie, opleidingen, inhoudelijke bijeenkomsten en evenementen, netwerkbijeenkomsten
- Community-diensten en informatiediensten (waaronder bladen, nieuwsbrieven)
- Integratie van de structuur met behoud van de rijkheid aan kenniscircles, SIG's en regio's

De volledige tekst van de intentieverklaring is te vinden op www.verenigingsod.nl.

Geert-Jan van Bussel

COLUMN

Menselijk

Archivarissen en bibliothecarissen zijn vol van digitale duurzaamheid. Ze hebben het over een 'Digital Dark Age' en over de technologie die dat veroorzaakt en moet oplossen. De aandacht voor het voortbestaan van informatie is terecht, zeker voor wat betreft

het dynamische internet. Het web is immers voor het 'nu'. Een gemiddelde webpagina verdwijnt volgens schattingen na 100 dagen.

Juist dat dynamische karakter van het web schept uitdagingen. Websites en -pagina's kunnen onzichtbaar worden zonder dat ze door bijvoorbeeld de Wayback Machine zijn vastgelegd. De belangrijkste reden is verwaarlozing door de eigenaren, waaronder het niet verlengen van domeinregistraties, het veranderen van URL's, het niet maken van backups, het niet betalen van de webhosters of het wissen of overschrijven van bestanden. Concurrentie tussen webgiganten als Google, Microsoft en Yahoo! leidt tot agressieve verwerving van populaire webdiensten, die dan worden verlaten, opgeheven of opgenomen in grotere platforms, met het onzichtbaar worden van webcontent als gevolg. Het niet hebben van backups blijkt dan funest. Webarchiveringsdiensten, zoals The Internet Archive, kunnen door de rechter verplicht worden om websites, -pagina's of content te verwijderen. Onzichtbaar worden heeft veelal niets te maken met technologie.

Datzelfde geldt voor hyperlinks, die door het onzichtbaar worden van webpagina's nutteloos worden. Bij 'link rot' kan de

'Onzichtbaar worden van websites, -pagina's of content heeft veelal niets te maken met technologie'

Geert-Jan van Bussel is ondernemer en lector Digital Archiving & Compliance bij de Hogeschool van Amsterdam

hyperlink de betreffende webpagina niet meer vinden, bij 'reference rot' is de (nog steeds zichtbare) webpagina gewijzigd. In een analyse uit 2014 van de Chesapeake Digital Preservation Group blijkt dat 51 procent van de URL's vanaf 2007 niet meer beschikbaar is. Meer dan 70 procent van de URL's in drie juridische tijdschriften van Harvard lijdt aan 'reference rot'.

Het is te vermijden, zonder afhankelijk te zijn van de website waarnaar de link verwijst: archiveer de bron waarnaar de link verwijst bij bijvoorbeeld WebCite.org of zorg voor een Digital Object Identifier. De content is dan met een unieke sleutel altijd terugvindbaar.

Als een website of webpagina verdwijnt betekent dat niet dat alle content verdwenen is. In bijna alle gevallen bestaat die nog steeds binnen de infrastructuur van de website-eigenaar, maar is de toegankelijkheid via het web verdwenen. Dat wil niet zeggen dat informatie niet daadwerkelijk kan 'verdwijnen'. Dat heeft meestal niets te maken met de beperkte duurzaamheid van de technologie. Data Recovery heeft zich dusdanig ontwikkeld, dat bijna alles reconstrueerbaar is, al kost dat (erg) veel geld. David Rosenthal, van Stanford University, stelt dat de reden voor het verdwijnen van informatie niet primair technologisch is, maar vooral te maken heeft met menselijke fouten, afwegingen en handelingen.

Die menselijke factor wordt nooit benoemd in discussie over duurzaamheid. Het wordt tijd dat die discussie niet alleen gaat over technologie, maar ook over de rol van de professional. Duurzaamheid is een menselijk fenomeen. <

RECHT OP INFORMATIE

Einde van het auteursrecht op foto's?

Fotografen hebben bijna altijd automatisch het auteursrecht op de foto's die ze maken. Maar wat als de fotograaf een aap is die het fototoestel te pakken heeft gekregen? En wat is het auteursrecht op foto's nog waard als zelfs een aap goede foto's kan maken?

Door: Raymond Snijders

Het auteursrecht is het uitsluitend recht van de maker van een werk om dit openbaar te maken en te verveelvoudigen, stelt de Auteurswet. In het geval van foto's betekent het dat de fotograaf de maker en rechthebbende is en geld (kan) verdienen aan foto's.

Dat laatste doet de Britse *wildlife*-fotograaf David Slater al vele jaren met zijn foto's. In 2011 reisde hij af naar Indonesië om een fotoreportage te maken over de zwarte kuifmakaken die alleen daar voorkomen. In een onbewaakt moment ging een groepje van deze apen met Slaters fototoestel spelen en maakte honderden foto's. Daar zaten ook enkele goed gelukte selfies bij, gemaakt door een vrouwelijke kuifmakaka.

In de Britse kranten verschenen stukken over de apenselfies, vergezeld van enkele foto's met als auteursrechtvermelding Slaters Amerikaanse uitgever. Op het technologieblog Techdirt werd vervolgens uitgebreid gediscussieerd over wie er precies het auteursrecht op de selfies zou hebben. De uitgever, Caters News Agency, kon dat niet waarderen en sommeerde het blog om alle apenfoto's van de site te verwijderen. Het liep met een sisser af.

Vorig jaar stonden de selfies wederom in het nieuws. Dit keer draaide het om Wikimedia Commons, de site met miljoenen auteursrechtvrije foto's die onder andere gebruikt

worden in Wikipedia-artikelen. Wikimedia Commons plaatste twee van de apenselfies met de vermelding dat ze in het publiek domein vallen omdat ze gemaakt waren door een dier. Slater maakte hier bezwaar tegen, maar een *takedown* verzoek werd door Wikimedia afgewezen.

Het is eenvoudig om kanttekeningen te plaatsen bij de vraag wie het auteursrecht heeft. Maar ook al verschillen de auteursrechtwetten tussen de diverse landen waar dit speelt, ze hebben met elkaar gemeen dat je iets moet toevoegen van jezelf aan een werk voordat er sprake is van een auteursrechtelijk beschermd werk.

In Nederland is dat verwoord als een eis dat er sprake moet zijn van een eigen oorspronkelijk karakter en een persoonlijk stempel van de maker. Eigen en oorspronkelijk karakter wil zeggen dat het niet van een ander overgenomen mag zijn, terwijl bij een persoonlijk stempel van de maker sprake moet zijn van creatieve – menselijke – keuzes.

Aangezien wetten sowieso (alleen) van toepassing zijn op mensen, kan een aap geen aanspraak maken op het auteursrecht. Toch blijft het de vraag of er in dit geval een recht hebbende aan te wijzen is. Als een aap geen auteursrecht kan hebben, is er bij een apenselfie dan wel sprake van een auteursrechtelijk beschermd werk? Of speelt de 'apen'-factor geen rol en moet Slater gewoon als rechthebbende

gezien worden? Een rechter zal daar uiteindelijk over moeten oordelen.

De vraag of er een auteursrechtelijk beschermd werk ontstaat als je foto's maakt, speelde onlangs nog in een rechtszaak dicht bij huis. Het bedrijf Roadside maakte foto's van scholieren tijdens hun eindexamens die door het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS) op Flickr openbaar werden gemaakt zonder toestemming. Roadside vocht dit aan en tot mijn grote verbazing oordeelde de rechter dat de foto's niet als een beschermd werk konden worden beschouwd omdat er geen sprake was van een persoonlijk stempel van de maker. Zelfs het instellen van de camera en het kiezen van wat er precies op de foto komt achtte de Rechtbank Amsterdam niet als voldoende onderscheidend.

Deze (juridische) discussies over wie de rechthebbende is van foto's, zijn zorgwekkend. Bij zowel de apenfoto als de foto's van Roadside wordt er alleen naar het auteursrechtelijke aspect gekeken en nauwelijks naar de praktische consequenties. Niemand is gebaat bij een situatie waarbij het voor professionele fotografen niet meer loont om foto's te maken en het auteursrecht op foto's zijn waarde verliest. Dat laatste zou pas echt een apenstreek zijn.

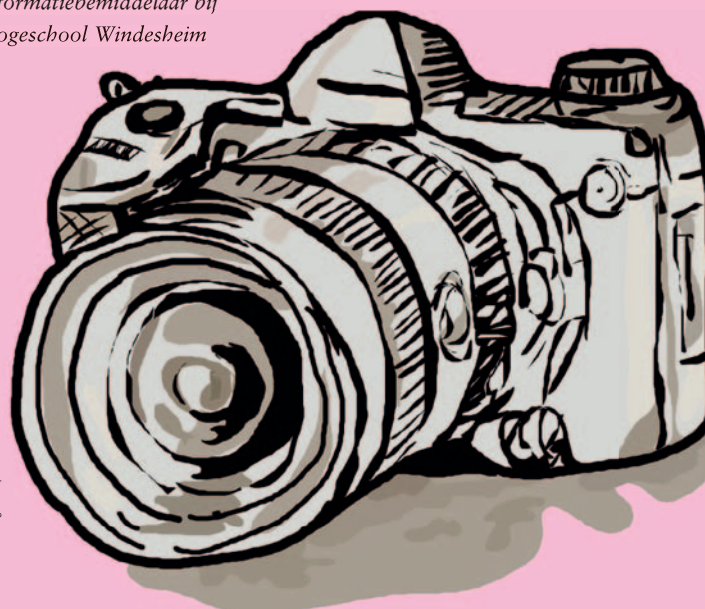
Raymond Snijders is senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim

12 november ■ **JAARCONGRES KNVI, NGI-NGN, NVBA EN SOD** ■ Nieuwegein ■ congres.knvi.info

23 november ■ **READING WIKIPEDIA** ■ Bijeenkomst ter gelegenheid van de Erasmusprijs 2015 ■ Amsterdam ■ www.den.nl/agenda/bericht/5055

1-2 december ■ **17th INTERNATIONAL CONFERENCE ON GREY LITERATURE** ■ Amsterdam ■ www.textrelease.com

7-8 december ■ **DISH2015** ■ Money and Power ■ Rotterdam ■ www.dish2015.nl

LIFEHACKING

Highlighters en outliners

Deze keer liet Leen Liefsoens zich inspireren door schrijvende collega's. Ze probeerde twee tools uit die van pas kunnen komen bij het werk van een auteur.

Door: Leen Liefsoens

Research is een belangrijk onderdeel van het werk van een auteur. Vooraleer je kunt gaan schrijven, moet je eerst zelf andere publicaties doorspitten. Veel documentprogramma's als Word of een pdf-reader hebben voor dit doel een tekstmarkeringsfunctie. Tegenwoordig vindt research echter niet alleen plaats met behulp van digitale publicaties, maar ook op internet. Pith.li biedt in het laatste geval een handige 'gele marker'. Een gratis account is niet vereist, maar is wel handig voor het aanleggen van een persoonlijk archief. Om de tool te gebruiken, plak je een url in het daarvoor bestemde venster op de website pith.li. De webpagina wordt vervolgens omgezet in een tekstuele versie. De cursor

fungeert als marker. Je kunt een opmerking toevoegen aan de stukjes tekst die je markeert, terwijl deze worden opgeslagen in je persoonlijke archief. Dit archief kun je organiseren door middel van folders en tags. En je kunt je notities delen of erover discussiëren in pith.li zelf. Eenvoudiger kan je online research niet maken.

Als je eenmaal aan het schrijven bent, vormen outliners een prima hulpmiddel om het overzicht over een groot stuk tekst te behouden. Zo kun je tekst organiseren volgens een boomstructuur, waarbij hoofdstukken, alinea's en paragrafen open- en dichtgeklapt kunnen worden.

Fargo is een gratis online outliner, waarbij

een Dropbox-account vereist is. Met deze outliner kun je tekst niet alleen kopiëren, knippen en plakken maar ook bewerken (zoals vet of cursief zetten). Outlines, dus de bij elkaar horende tekst, kun je individueel of in een groep herschikken door ze handmatig of met behulp van sneltoetsen te slepen. Koppelingen naar externe bronnen kunnen worden toegevoegd.

Fargo geeft structuur aan tekst en aan ideeën. Je kunt het dus ook inzetten om projecten in te richten of voor het maken van to-do-lijsten. <

Leen Liefsoens is redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van de Haagse Hogeschool

advertentie

Meer dan 2600 klanten gebruiken onze software wereldwijd, van academische collecties tot openbare bibliotheken!

EEN BRON VAN KENNIS

Axiell ALM is de leidende leverancier van collectie management systemen, online publicatie en mobiele oplossingen. Adlib Bibliotheek is een professioneel softwarepakket voor informatiemanagement, kennismanagement en catalogusbeheer en wordt gebruikt in bibliotheken, mediatheken, documentatiecentra, (hoger) onderwijs, gezondheidszorg, juridische instellingen en bedrijven.

Adlib Bibliotheek voldoet aan alle gangbare standaarden. Een krachtige thesaurus, koppeling met digitale media en andere externe bestanden en thesauri behoren tot de standaardfunctionaliteit. Adlib Bibliotheek kan naadloos geïntegreerd worden met onze Archief en Museum modules, tot één compleet 'cross domain' systeem. Uiteraard kunt u Adlib Bibliotheek ook uitbreiden met uitleen-, tijdschrift-, bestel- & SDI modules en online services.

AXIELL ALM Netherlands BV
Postbus 1436, 3600 BK Maarssen
Nederland

† +31 (0)346 58 68 00
ALM.sales@axiell.com
www.axiell-alm.com

AXIELL
ARCHIVE, LIBRARY & MUSEUM

DAT ZOEKEN WE OP

Rijksoverheid.nl

De vroeger afzonderlijke sites van alle ministeries zitten alweer een hele tijd onder Rijksoverheid.nl. In tegenstelling tot wat je als leek misschien denkt, omvat Rijksoverheid.nl ook niet meer dan alleen die vroegere ministeriesites. IP bekijkt hoe het daar met zoeken gesteld is.

Door: Eric Sieverts

Rechtsboven staat op elke pagina een zoekvenstertje. Als je daar iets intikt, krijg je meteen een zoekresultaat. Daarboven ook een soort geavanceerd zoekscherm, waarin je de vraag eventueel nog kunt verfijnen. Dat kan op tijdsperiode (begin- en einddatum), ministerie (keuze uit elf) of type informatie. Van dat laatste zijn er 29 soorten, van Ambtsbericht tot Wob-verzoek. Jammer genoeg kun je uit die keuzelijstjes niet meer dan eentje tegelijk kiezen. Bij de informatiesoorten is niet altijd duidelijk of je daar ook echt iets onder vinden kunt. Zo is het me niet gelukt een zoekterm te bedenken die een geluidsfragment oplevert. De verfijningen zijn ook geen parametrische filters: je ziet niet tevoren hoeveel je zult overhouden.

Beperkt Boolean

Bij intikken van twee of meer zoekwoorden wordt automatisch een AND-relatie toegepast. Als je zelf AND (in hoofdletters) tussen zoekwoorden zet, wordt dat gelukkig ook begrepen. OR en NOT mogen ook, maar in combinatie met elkaar werken die niet goed. *Asielzoekers AND (coa OR opvang)* levert evenveel als *asiel-*

zoekers alleen. Daarbij maakt het niet uit of je al dan niet haakjes gebruikt. Met *asielzoekers NOT (coa OR opvang)* houd je veel meer over dan wanneer je alleen opvang uitsluit. Dat kan allemaal niet goed zijn. In het laatste geval lijkt Google-syntax *asielzoekers -coa -opvang* wel het correcte resultaat te geven. Aanhalingstekens geven ook hier exacte phrases. Op zoekwoorden wordt geen automatische word-stemming toegepast. Vergeet dus niet zondig te trunceren – met de standaard *. Specifiek zoeken in documenttitels zou nuttig geweest zijn, maar zoekvelden worden niet geboden. Jammer genoeg kun je niet makkelijk zien waarop resultaten gevonden zijn. Vaak komen je zoekwoorden namelijk voor in de tekst van (full-text doorzochte) pdf-documenten. Maar die moet je eerst apart openen of downloaden, voordat je daarin met bijvoorbeeld CTRL-F op zoek kunt gaan waar je zoektermen voorkwamen.

Documenten

In de algemene menubalk zit ook een tab 'Documenten'. Die lijkt je rechtstreeks bij het zoekscherm te brengen dat je ook na een simpele zoekactie krijgt. Maar er zijn wat subtiele en voor de gebruiker niet direct opvallende verschillen. Nog voor je zoekt, krijg je meteen al de eerste tien van alle 152.800 documenten. Op de zoekknop staat 'Toon' in plaats van 'Zoek'. Verborgener is echter dat je hier maar op 24 van de 29 informatiesoorten zoekt. Soorten die geen 'documenten' zijn, ontbreken

in het uitklapmenu: activiteiten (waarvan ik er overigens niet een heb kunnen vinden), contactgegevens, nieuwsberichten, onderwerpen en webpagina's. En die worden hier dus ook niet gevonden als je 'Alle documenten' kiest, maar wel als je dat onder 'Zoeken' doet.

En Google?

De inhoud van de site is ook met Google goed te vinden. Soms vind je daarmee zelfs iets meer. Filteren op ministeries kun je daarmee niet, maar informatiesoorten zijn er wel uit te halen, omdat die in de URL's verwerkt zitten. Met *asielzoekers site:rijksoverheid.nl inurl:circulaires* vind je bijvoorbeeld de circulaires over dit onderwerp. Pas wel op: in de URL's worden die informatiesoorten in het meervoud gebruikt, terwijl ze in het uitklapmenu van Rijksoverheid in enkelvoud voorkomen. Verder doet Google natuurlijk aan word-stemming en biedt het de mogelijkheid specifiek op titelwoorden te zoeken of te filteren op pdf- of Word-documenten: *intitle:asielzoekers filetype:PDF site:rijksoverheid.nl*. Voor een gefundeerd besluit om voor een bepaalde zoekvraag Rijksoverheids zoekfunctie of liever Google te gebruiken, moet je dus goed weten wat waar wel en niet kan.

Eric Sieverts, redacteur van IP en freelance docent en adviseur

URL	www.rijksoverheid.nl
Booleaans combineren	ja (AND, OR, NOT, -, *, maar niet gecombineerd)
Truncatie	ja (*)
Speciale zoekvelden	nee
Advanced zoekscherm	ja (3 verfijningen)
Parametrische filters	nee
Ook in Google	ja
Semantische markup	nee

#IPLINGO

Information of Everything

Door: Edwin Mijnsbergen

Ken je dat gevoel, dat men soms te ver doorslaat in het (her-)gebruik van begrippen om nieuwe ontwikkelingen in het digitale tijdperk maar zo adequaat mogelijk te omschrijven? Ik heb dat gevoel zelf steeds vaker – en ik moet bekennen dat het mijn belangstelling voor genoemde ontwikkelingen geen goed doet.

Neem nu de tien 'strategische technologietrends voor 2016' die bureau Gartner begin oktober presenteerde tijdens een eigen jaarcongres in Orlando. Zulke lijstjes bekijk ik gewoontegetrouw altijd even om te checken of ik nog een beetje bij ben. De aanduidingen van de trends kunnen meestal niet zonder een verklarende alinea (dit jaar onder meer 'The Device Mesh' en 'Adaptive Security Archi-

itecture'), maar als je die dan ook even leest kun je in veel gevallen constateren dat je de trend wel herkent. Je hebt er wel eens iets over gelezen, bijvoorbeeld.

Toch kom je er niet altijd uit. Deze keer stakte ik bij punt vier, het begrip 'Information of everything'. Ik snapte wel dat het hier ging om

een verwijzing naar het bekendere 'the Internet of everything', c.q. 'The internet of things' (Internet der dingen); het internet dat ook alle objecten en entiteiten die *niet* door mensen worden bediend met elkaar verbindt en dus ook alle data die door die objecten worden gegenereerd. Maar is het verwerken en het koppelen van juist die data dan ook weer een technologietrend? Blijkbaar wel.

'Everything in the digital mesh produces, uses and transmits information. This information goes beyond textual, audio and video information to include sensory

and contextual information. Information of everything addresses this influx with strategies and technologies to link data from all these different data sources. Information has always existed everywhere but has often been isolated, incomplete, unavailable or unintelligible. Advances in semantic tools such as graph databases as well as other emerging data classification and information analysis techniques will bring meaning to the often chaotic deluge of information.'

Ik herken de trend nog uit de begintijd van het web. Toen ging het ook continu over het koppelen en verwerken van informatie wereldwijd. Dat is hier niet anders. De informatie komt nu alleen uit andere bronnen, en de technologie is geavanceerder. Ik weiger dat een trend te noemen. En over 'De informatie van alles' pieker ik al helemaal niet.

Edwin Mijnsbergen,
redacteur van IP en freelance
informatiespecialist

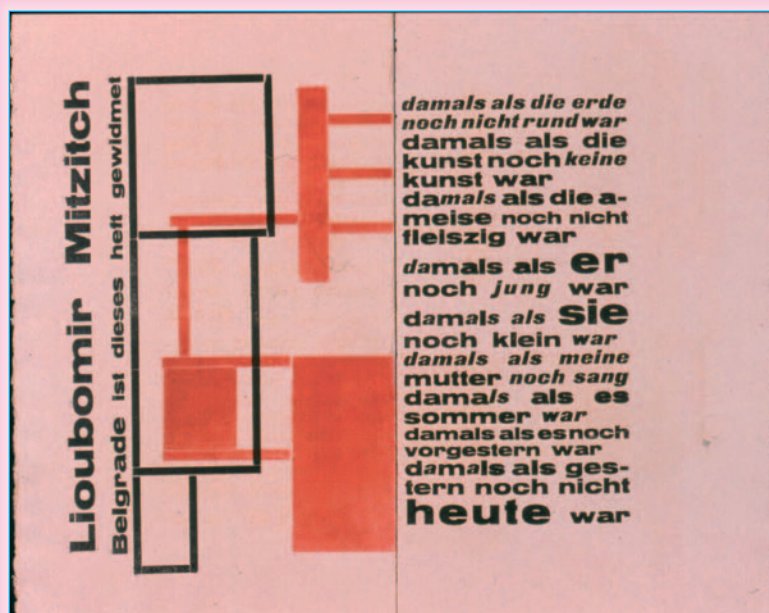

OPENING

GRID Grafisch Museum Groningen vernieuwd

Na een half jaar verbouwen, verhuizen en herinrichten is het vernieuwde GRID Grafisch Museum Groningen op 16 oktober officieel geopend. Het publiek kan hier letterlijk in aanraking komen met de geschiedenis en toekomst van het grafische vak. Als vertrekpunt fungeert de hedendaagse ontwerpstudio. Daarnaast zijn er – werkende – historische persen, zetmachines en apparaten uit de boekbinderij te zien. En hoe de bekende Groningse drukker-kunstenaar Hendrik Nicolaas Werkman (1882-1945) zijn unieke 'druksels' maakte, is te ervaren in het Werkmanatelier, waar een deel van zijn oorspronkelijke drukkerij is opgesteld.

Werk van Hendrik Nicolaas Werkman

Frank Huysmans

COLUMN

Babylonische discussie

Wat is lezen? Een makkelijk te beantwoorden vraag. Lijkt het. Denk je er wat langer over na, dan verdwijnt de vanzelfsprekendheid.

Zoveel is zeker: de digitale revolutie heeft het lezen veranderd. Al in 1971 begon ene Michael S. Hart met het overzetten van rechtenvrije klassiekers uit de wereldgeschiedenis in digitale vorm. Hij had de beschikking over een van de vijftien mainframecomputers uit het ARPANET, het computernetwerk dat zou uitgroeien tot het internet. Kortgeleden, vier jaar na Harts dood, werd de vijftigduizendste tekst aan zijn *Project Gutenberg* toegevoegd. Publiek domein, dus door iedereen te lezen.

De overgang van papier naar scherm riep vragen op over de leeservaring. Digitaal lezen heeft voordelen: vele boeken op één lichtgewicht toestel, variabele lettertypen en -grootten, meer en minder contrast, vooruit- en terugverwijzingen binnen een tekst, kruisverwijzingen tussen teksten. Maar er zijn ook niet te negeren nadelen. Je mist het tastbare overzicht waar in het boek je je bevindt. Geen imposante boekenkast meer in de huiskamer. En de multifunctionele tablets en laptops maken geconcentreerd lezen zo goed als onmogelijk als er voortdurend mailtjes en status updates binnen komen pingen.

Vorig jaar werd met EU-subsidie 'E-READ' opgericht, een Europees netwerk van leesonderzoekers rond de digitalisering van het lezen. Door zo'n initiatief ontdek je ineens dat onderzoekers uit alle Europese én aca-

‘Ondanks de terminologische hutspot en uiteenlopende meetinstrumenten ontstaat er toch een gemene deler’

Frank Huysmans is redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

demische windstreken zich met lezen bezighouden. Beter nog: ze ontdekken het van elkaar. Allemaal onderzoeken ze 'lezen' op een andere manier. Neurobiologen brengen de hersengebieden in kaart die met elkaar interacteren. Cognitief psychologen doen aan *eyetracking*: ze kijken naar de oogbe-

wegingen bij het lezen van scherm. Boekwetenschappers proberen in te schatten hoe 'de leescultuur' verandert. De verhouding tussen 'leren lezen' en 'lezen om te leren' is voer voor onderwijskundigen. Ten slotte kijken cultuursociologen en cultureel economen naar de transformatie van het literaire veld respectievelijk de boekproductieketen. Zet al die disciplines bij elkaar en er ontstaat een Babylonische discussie over begrippen die erg op elkaar lijken maar iets héél anders blijken te betekenen, zoals *deep reading* of *metacognition*. Ondanks de terminologische hutspot en uiteenlopende meetinstrumenten ontstaat er toch een gemene deler. Want we zijn allemaal onderzoekers en hebben op onze manier gelijk. Ondanks de scepsis over elkaars werk moeten we toch maar eens een boek gaan schrijven. Ook als e-boek verkrijgbaar en als het even kan in open access. Zodat iedereen het kan lezen (wat dat dan ook moge zijn). Enkele weken geleden schoof ik bij het netwerk aan in het Hongaarse Szeged, een universiteitsstad ter grootte van Groningen en Nijmegen. Waar een taal heerst die ik wel en niet kan lezen, om het even of van papier of van scherm. En waar ik observeerde dat hoe meer bier er in cognitief-psychologische leesonderzoekers gaat, hoe minder zij het over cognitie en hoe meer over emotie hebben.

<

Bijlage KNVI Jaarcongres 2015

powered by KNVI | Ngi-NGN | NVBA | SOD

OVER DE GRENS

**IP blikt
alvast
vooruit**

**megatrends | ip'er 3.0 | evidence-based
librarianship | context is king | common libraries |
duurzame financiering | wereldwijd kennisdelen**

Meer tijd voor

uw gebruikers

Because what is known must be shared.

Bezoek ons tijdens het KNVI Jaarcongres
Stand 33 & 34

Stroomlijn het werk voor al uw medewerkers

WorldShare Management Services (WMS) biedt bibliotheken de mogelijkheid om kosten te besparen, efficiënter te werken en hun gebruikers beter van dienst te zijn door data en werkzaamheden onder bibliotheken te verdelen.

Bijlage KNVI Jaarcongres 2015

12 november 2015 – NBC congrescentrum Nieuwegein
congres.knvi.net

Inhoud

- 4** **ERWIN WITTEVEEN:**
'Leren omgaan met een nieuwe context van overvloed'
Vier megatrends beïnvloeden het werk van informatieprofessionals

- 5** **ERIK DE VRIES:**
Wil de informatieprofessional 3.0 opstaan?
3.0'er adviseert management over hoe te innoveren, ondernemen en organiseren met ICT

- 6** ■
Programma Jaarcongres

- 8** **BIANCA KRAMER EN JEROEN BOSMAN:**
Meten is weten
Het belang van evidence-based librarianship

- 9** **DOUWE JIPPES:**
Context is king
Met een toolkit snel tot relevante informatie komen

- 10** **ANNEMARIE NAYLOR:**
'Adapt, change or die'
Project Common Libraries zoomt in op makers-, open source- en creative commonsbeweging

- 11** **ASTRID VROLIJK-DE MOOIJ:**
Zoektocht naar duurzame financiering
Verslag van een reis om Zwolles Stadkamer te financieren

- 13** **JISKE ERLINGS:**
Wereldwijd kennis delen
Vanuit Amsterdam voorziet de Leprastichting het internationale werkveld van informatie

Voorwoord

'Over de grens'. Onder die titel organiseren de vakverenigingen KNVI, Ngi-NGN, NVBA en SOD op 12 november a.s. het Jaarcongres. Samen met een keur aan sprekers kijkt IP in deze congrespecial vooruit naar deze dag. Tot in Nieuwegein! de redactie

'Leren omgaan met een nieuwe context van overvloed'

'Informatieprofessionals zijn grootgebracht in een context van schaarste. Nu moeten zij leren omgaan met een nieuwe context van overvloed. Dat betekent nogal wat voor uw vak, voor uw bedrijf, voor de complete samenleving,' aldus Erwin Witteveen, keynotespreker op het Jaarcongres. In een eigen bijdrage stelt hij zichzelf voor.

Door: Erwin Witteveen

Ik ben niet makkelijk in een hokje te vangen. Maar als we het toch proberen: ik studeerde economie, werkte als journalist voor vakbladen over management en marketing, en heb me de laatste zeven jaar volledig toegelegd op het verkennen van de netwerk- en informatiesamenleving. In mijn boek *Easycratie* (2010) betoog ik dat de fundamenteën van de managementkunde door digitalisering en internet dusdanig fundamenteel zijn veranderd dat de oude spelregels en wetmatigheden niet meer goed werken. Informeel samenwerkende individuen kunnen sinds het begin van deze eeuw meer slagkracht bereiken dan grote bureaucratische instanties en multinationals.

Toen we *Easycratie* schreven, waren er nog nauwelijks serieuze voorbeelden. We kenden alleen Linux en Wikipedia. In de jaren daarna zagen we Whatsapp, Spotify, Airbnb, Uber, Bitcoins, Buurtzorg, Wordfeud, tablets en apps, en nog duizenden andere voorbeelden.

'We' slaat op mijn co-auteur Martijn Aslander. Samen schreven we ook *Nooit Af*, dat eind november gaat verschijnen. Het is twee keer zo dik als *Easycratie*. En we profileren ons nu niet meer als verkenner, maar als duiders van de netwerksamenleving.

Kennis delen cruciaal

'Kennis is macht' was een ge-

vleugelde wijsheid in het managementdenken van de 20e eeuw. Maar door de komst van internet is kennis nauwelijks nog geheim te houden. Sluipenderwijs is de wijsheid gekanteld naar 'kennis delen is macht'. Honderd werknemers in een bedrijf hebben samen veel meer kennis dan de directeur. Nieuw is dat zij die kennis razendsnel en kosteloos kunnen delen. Zij kunnen hierdoor zwermen mobiliseren met meer collectieve intelligentie dan een traditionele hiërarchische organisatie. De zwerm van Wikipedia had al

snel meer kennis dan Winkler Prins. Ieder bedrijf en iedere bedrijfstak komt vroeg of laat zo'n zwerm tegen. You can't beat them. But you can join them!, aldus het Easycratisch advies aan de traditionele manager.

Nooit af

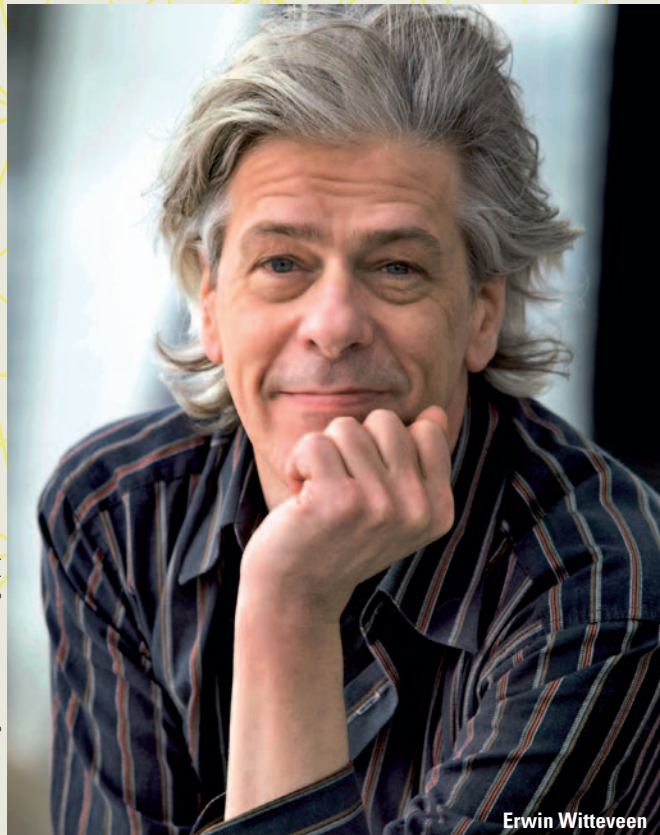
Door al die razendsnel circulerende kennis is het tempo van veranderingen nu extreem aan het versnellen. Zo snel, dat het maken van uitvoerige businessplannen en doordachte beleidsplannen te traag werkt. Tegen de tijd dat het plan klaar is, is het

alweer achterhaald. We zijn gewend om dingen zorgvuldig te organiseren met de illusie dat het dan af is. Maar het is nooit af. Dat vereist een andere strategie. *Nooit Af* signaleert vier belangrijke megatrends: big data, overvloed, 3D-printing en samsmeltende technologieën. Ieder van deze trends afzonderlijk kunnen de samenleving al compleet op haar kop zetten.

In mijn keynote zoom ik deze megatrends in op enkele dagelijkse details van een informatieprofessional. Om vervolgens uit te zoomen naar de grotere maatschappelijke implicaties op termijn. Bijvoorbeeld: 'Als ik via Google kennis kan ontsluiten, heb ik dan nog wel een archivaris nodig?', 'Als ik honderdduizend boeken in mijn telefoon kan bewaren, is er dan straks nog wel draagvlak voor een gesubsidieerde bibliotheek?' 'En: 'Buitengewoon sympathiek, die app van de Vakantiebieb, maar schuurt dat niet, dat die bieb in augustus weer ontruimd wordt?'. Om vervolgens uit te leggen hoe ik vanuit een tentje in Frankrijk die Vakantiebieb met een paar eenvoudige kliks heb gehackt.

PLENAIR OCHTENDPROGRAMMA

Keynotespreker **Erwin Witteveen** zoomt een viertal megatrends in op enkele dagelijkse details van de informatieprofessional

Erwin Witteveen

Foto: Pieter Magielsen / NIP Photography

'Wil de informatieprofessional 3.0 opstaan?'

In de track 'Het Paspoort' staat de informatieprofessional 3.0 centraal. Spreker Erik de Vries, lector Innovatie in de Publieke Sector aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, legt uit wat onder een informatieprofessional 3.0 kan worden verstaan.

Door: Erik de Vries

Het begrip 'informatieprofessional 3.0' kwam ooit eens naar boven in een gesprek tussen Klaas Bongers, voorzitter van Ngi-NGN (beroepsvereniging van ICT-professionals), Rik Maes, emeritus hoogleraar Informatie- en Communicatiemanagement aan de UvA, en mijzelf. De informatieprofessional 1.0 was de klassieke automatiseerder; de informatieprofessional 2.0 een informatiseerder die zich als brugfunctionaris opstelde tussen ICT'ers en managers. De informatieprofessional 3.0 bezit strategische vaardigheden die op beleidsniveau kunnen worden ingezet. Het management erkent hem als strategisch gesprekspartner omdat hij zich kan inleven in de belangen die centraal staan in de business en deze kan vertalen naar ICT-oplossingen.

In mijn presentatie op het Jaarcongres ga ik in op een tweedeling die momenteel optreedt in soorten informatieprofessionals. De eerste groep werkt in de ICT-industrie en kan daar zijn geavanceerde ICT-kennis opdoen en op peil houden. De tweede groep werkt in bedrijven en instellingen (banken, zorg, overheid, bibliotheken, et cetera) die ICT afnemen. Zij zullen hun toegevoegde waarde nooit kunnen halen uit de ICT-kennis – daarvoor moet je bij de eerste groep zijn. Hun waarde zit in kennis over hoe informatie en ICT strategisch en innovatief

Foto: Rob Gieling

Erik de Vries

kunnen worden ingezet in hun bedrijf of instelling en zij zullen daarvoor businesspartner moeten zijn van het management en bestuur. Zij zijn degenen die de informatiesamenleving verder vorm moeten gaan geven. Zij gaan niet over betere ICT leveren, maar over betere dingen doen voor onze samenleving met informatie en ICT. Informatieprofessional 3.0 werd in 2013 het thema van het jaar voor de vakvereniging Ngi-NGN en dat leidde weer tot een serie publicaties van Rik Maes en mijzelf in het blad *Informatie*. Deze

stukken werden – samen met nog andere bijdragen – gebundeld in het boek *De informatieprofessional 3.0*. Interessant in dit verband is de intentieverklaring die de vakverenigingen Ngi-NGN en KNVI (Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals) hebben getekend om te gaan samenwerken – en uiteindelijk te komen tot één vereniging. De vraag is wat informatiedienstverleners, archivariissen, documentalisten en bibliothecarissen gemeen hebben met al die mensen die van oorsprong

meer uit de automatiseringshoek komen. Ik denk dat voor al deze mensen in de toekomst gaat gelden dat de 'systemen', oplossingen, apps, suites en onderliggende technologie door ICT-professionals worden geleverd die hun hart hebben liggen bij de techniek en veelal in de ICT-industrie zullen werken. En dat er nog een (grote) groep informatieprofessionals 3.0 in de ICT-afnemende organisaties zullen werken om het management te adviseren over hoe je kunt innoveren, ondernemen en organiseren met ICT. Het is goed dat beide verenigingen en beroepsgroepen tot elkaar komen. In Noord-Amerika zijn bijvoorbeeld de afgelopen decennia zogenaamde Information Schools (iSchools) ontstaan waarin het onderscheid tussen de traditioneel gescheiden beroepsgroepen al niet meer zichtbaar is in de opleidingen. Ook in Nederland is de opleiding Informatiedienstverlening en -management opgenomen in brede bachelors ICT op hogescholen. Beide groepen hebben veel met elkaar gemeen hebben, en kunnen elkaar ook inspireren.

TRACK 1

HET PASPOORT: ONTDEK DE WARE INFORMATIEPROFESSIONAL
Erik de Vries zal verschillende aspecten van het informatievak belichten: van denken naar doen

Programma Jaarcongres

9.00 uur	Inloop, registratie, koffie, thee, netwerkvloer (Grand Hall)				
10.00-11.15 uur	PLENAIR PROGRAMMA Opening door de voorzitter Uitreiking Victorine van Schaick Prijs 2015 Keynotespreker: Erwin Witteveen				
	TRACK 1 HET PASPOORT (Ontdek de ware informatieprofessional)	TRACK 2 AVONTUUR (The future is now)	TRACK 3 TOEGANG (Linked, open en big data)	TRACK 4 WERELDREIS (Wereldreis met Wikipedia in de FryskLab-bus)	
11.30-12.10 uur	Paul Blok: Digitale Transformatie: Wat betekent dit voor de Informatieprofessional 3.0	Joet Halmos en Albert Kivits: Meerwaarde, meerwaarde	Hans van Bragt en Erwin Folmer: Innoveren met data	Annemarie Naylor: Presentatie over het project Common Libraries en het begrip hierbinnen	
12.15-13.30 uur	Lunch op netwerkvloer (Grand Hall)				
12.15 uur	Infobattle finale (Winebar)				
13.30-14.10 uur	Erik de Vries: Presentatie 'Informatieprofessional 3.0: Van denken naar doen'	Giep Hagoort en Astrid Vrolijk-de Mooij: Duurzaamheid in financiering van de bibliotheek van de toekomst	Douwe Jippes: Context is King	Hay Kranen: Introductie schrijven op Wikipedia	
14.15-14.55 uur	Anne Bakx: Presentatie van een echte IP'er 3.0	Astrid Vrolijk-de Mooij en Peter Inklaar: Duurzaamheid in financiering van de bibliotheek van de toekomst	Lieke Verhelst: Is Linked Data enterprise ready?	Hay Kranen: Introductie schrijven op Wikipedia	
14.55-15.15 uur	Pauze, koffie, thee, netwerkvloer (Grand Hall)				
15.15-15.55 uur	Jan van der Bel en Lex Schampers: Presentatie 'Informatieprofessional 3.0: van denken naar doen: De IP in de praktijk'	Hans Ladders: Workshop 'Doen'; Duurzaamheid in samenwerking door co-creatie en kennis delen in een nieuw businessmodel	Enno Meijers en Erik Groeneveld: Linked Data in de Nationale Bibliotheekcatalogus (NBC+)	Annemarie Naylor en Jeroen de Boer: Proeverij in- en rondom de Frysklab-bus	
16.00-17.00 uur	PLENAIR PROGRAMMA Paneldiscussie 'Achter de horizon': 5 opinieleiders discussiëren over de toekomst van het informatievak Prijsuitreiking Infobattle 2015 door Kees Riekwel Afsluiting door de voorzitter				
17.00-18.00 uur	Netwerkborrel op de beursvloer				

TRACK 5					
SMOKKELAARS-ROUTE (Bibliotheekinnovatie)					
Maarten Emons: Hoe het CBS via Open Innovatie nu samen goud delft					
TRACK 6					
DOUANE (Digitale dark age)					
Remko Koning en Teun Lamers: De digitale waan(zin) voorbij					
TRACK 7					
VISUM (Young and International)					
Presentaties van Young Talents					
TRACK 8					
DRIELANDENPUNT (Digitale overheid)					
Henk Duits: Baseline voor de digitale informatie-huishouding					
TRACK 9					
WACHTWOORD (Meten is weten)					
Jorrit Faber, Eric van Tuijn, Maite Severins en Robert Stalman: Webanalyses in de praktijk. Waar begin ik?					
TRACK 10					
GRENSPAAL (Life Hack Lab)					
Rob Coers: Life Hack Lab					
TRACK 11					
Annemarie Koomen: Digitale transformatie naar kennis-intensieve producten voor het CBS					
Marcel Ras: Hoezo Digital Dark Age?					
Presentaties van de Young Talents finalisten					
Mirella van de Velde: Toepassingscode Metadata Lokale Overheid					
Peter Nieuwenhuizen: Onbegrensd meten met alternative metrics					
Rob Coers: Life Hack Lab					
TRACK 12					
IVI Award; sessie 1: prijswinnaar 2014 Christian van der Ven aan het woord					
Tjarda de Haan: De reconstructie van De Digitale Stad. Een casestudie voor webarcheologie					
Katharina Beberweil, Ingrid Bon en Ingeborg Verheul: International cooperation in a globalizing world					
Gert Zwagerman: Kwaliteitssysteem Digitaal Archiefbeheer					
Bianca Kramer en Jeroen Bosman: Evidence-Based Librarianship? De Bibliotheek als onderzoeker					
Rob Coers: Life Hack Lab					
TRACK 13					
IVI Award; sessie 2: prijsuitreiking 2015					
Tjarda de Haan, Marcel Ras, Remko Koning en Teun Lamers: Wrap-up					
Nienke van Schaverbeke en Jiske Erlings: International cooperation in a globalizing world					
Leon van Oosterom: Handreiking vervanging archiefbescheiden					
Bianca Kramer en Jeroen Bosman: Evidence-Based Librarianship? De Bibliotheek als onderzoeker					
Rob Coers: Life Hack Lab					

'Meten is weten'

Op het Jaarcongres geven Bianca Kramer en Jeroen Bosman, beiden werkzaam bij de Universiteitsbibliotheek Utrecht, een workshop over de bibliotheek als onderzoeker. Aanleiding voor deze workshop is hun eigen onderzoek naar online tools voor wetenschappelijke communicatie. Een tussenstand.

Door: Ronald de Nijs

Wat voor online tools voor wetenschappelijke communicatie zijn er beschikbaar voor de hele onderzoekscyclus? Dus tijdens de fase van literatuur, data en informatie zoeken tot analyse, schrijven, publiceren en bekendmaken van een publicatie. En niet te vergeten: het meten van de impact van deze publicatie. Het werd tijd om hier eens onderzoek naar te doen, vonden Bianca Kramer, specialist (bio-) medische wetenschappen, en Jeroen Bosman, specialist wetenschappelijke communicatie voor de geowetenschappen. Bovendien past het in de ambitie van de Universiteitsbibliotheek Utrecht, die haar ondersteuning wil uitbreiden naar de hele onderzoekscyclus en nadenkt over hoe dat vorm te geven.

In de bibliotheekwereld wordt al het nodige onderzocht en gemeten, bijvoorbeeld het gebruik van de eigen website. 'Maar meestal zeggen deze gegevens alleen iets over de huidige dienstverlening, terwijl je bijvoorbeeld ook iets wilt zeggen over toekomstige diensten,' aldus Kramer. 'Daarvoor moet je iets weten van je (potentiële) klanten. En dan dien je een stap verder te gaan: onderzoek doen. Het is prettig wanneer je als bibliotheek het te formuleren beleid met bewijs kan onderbouwen. Evidence-based dus.'

Inmiddels werken Kramer en Bosman alweer bijna een jaar aan hun onderzoek 'Innovations in scholarly communication – Changing research workflows'.

Bianca Kramer

Jeroen Bosman

'Moeten we nog veel beter aan onze achterban vertellen wat allemaal handig is?'

Het onderzoek is deels ingebed in hun werkzaamheden voor de Universiteitsbibliotheek Utrecht, deels doen ze het in hun eigen tijd. Bosman vindt het innovatieve karakter van het onderzoek spannend. Zo worden bijvoorbeeld alle data straks opgesteld en ook voor het onderzoek zelf worden veel innovatieve tools gebruikt.

Een inventarisatie en analyse van de online tools voor wetenschappelijke communicatie is al achter de rug en beschikbaar gesteld in een open database. Nu is de vraag welke tools de onderzoekers nu echt gebruiken. Om daar antwoord op te

kunnen geven staat sinds mei 2015 een enquête online. Deze enquête staat open voor iedereen die onderzoek doet, van student tot hoogleraar en werkzaam bij een universiteit of in het bedrijfsleven waar ook ter wereld. Ook informatieprofessionals kunnen meedoen. Hoewel de enquête al bijna 5000 keer is ingevuld, hoopt Bosman op een verdubbeling van dat aantal. Want alleen dan is het mogelijk om op basis van demografische kenmerken uitsplitsingen te kunnen doen en bijvoorbeeld bibliotheekmedewerkers met postdocs of hoogleraren te vergelijken. Het

meeste werk zit op dit moment dan ook in het aanboren van nieuwe kanalen om de enquête onder de aandacht te brengen. Omdat de enquête loopt tot februari 2016, kunnen Kramer en Bosman nog geen uitspraken doen over de bevindingen. Bosman laat wel weten blij te zijn dat velen van de mogelijkheid gebruik maken om zelf (lokale) tools te noemen die niet in de enquête genoemd zijn. 'Dat zijn waardevolle aanvullingen.'

Kramer merkt op dat er een verschil is tussen wat bibliotheekmensen kennen en belangrijk vinden en wat onderzoekers daadwerkelijk gebruiken. 'De DOAJ (Directory of Open Access Journals) bijvoorbeeld is goed bekend bij de mensen met een bibliotheekachtergrond, maar een heel klein percentage van de onderzoekers geeft in de enquête aan deze bron te gebruiken.' Bosman: 'Daar hebben we meteen een interessant discussiepunt voor onze workshop op het Jaarcongres: moeten we nog veel beter aan onze achterban vertellen wat allemaal handig is, of moeten we eens goed gaan kijken wat die achterban gebruikt – en moeten wij onze diensten hierop aanpassen?'

TRACK 9

WACHTWOORD: METEN IS WETEN

Bianca Kramer en Jeroen Bosman geven de workshop 'Evidence-based librarianship? De Bibliotheek als onderzoeker'

'Context is king'

Ondernemer Douwe Jippes is bezig met een app die patiënten en artsen dichter bij elkaar moet brengen. De context van informatie speelt hierbij een belangrijke rol. Op het Jaarcongres zal Jippes met behulp van een toolkit aangeven hoe ook informatieprofessionals de context van de gevraagde informatie een rol kunnen laten spelen.

Door: Ronald de Nijs

In het gezelschap van sprekers op het Jaarcongres vindt Douwe Jippes zichzelf 'een vreemde eend in de bijt'. 'Ik heb geen achtergrond als informatieprofessional; van huis uit ben ik internetstrateeg en ondernemer.' Momenteel houdt Jippes zich bezig met een startup, MOUNT genaamd. Onder die naam ontwikkelt hij met zijn team een app die gekoppeld is aan het elektronisch patiëntendossier. MOUNT geeft inzicht in de medische besluitvorming voor patiënten, artsen en zorginstellingen. Dit moet het besluitvormingsproces transparanter maken.

Begin oktober 2015 werd MOUNT als een van de tien startups geselecteerd voor de internationale *Digital Health Accelerator* van Rockstart, een organisatie die beginnende bedrijven ondersteunt. Jippes en zijn collega's volgen nu een intensief coachingprogramma van 180 dagen. 'Rockstart gaat ons helpen om met onze startup een volgende groeifase te bereiken. Heel gaaff!'

Patiëntparticipatie

Hoe is het idee voor de app ontstaan? 'Een patiënt luistert veelal naar de arts; hij krijgt een berg aan informatie en vertrouwt erop dat de arts de beste behandelingsoptie heeft gekozen en dat het dan allemaal goed komt,' zegt Jippes. 'Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat dit vaak niet zo werkt in de spreekkamer. De pa-

'MOUNT helpt patiënten op basis van een persoonlijk profiel en eigen overwegingen medische keuzes te maken'

Douwe Jippes

Foto: Jurjen Poelès

tiënt begrijpt de informatie niet direct en vergeet veelal de kern van de boodschap. Als de patiënt zelf mee kan denken over

de behandeling, blijkt hij echter veel tevredener te zijn over de uitkomsten daarvan.'

'Omgekeerd geldt: artsen moe-

ten tegenwoordig in vijftien minuten een patiënt informeren over een ingewikkeld en ingrijpend behandelingsproces met verschillende opties. Met behulp van MOUNT kunnen ze relevante informatie beschikbaar stellen aan de patiënt. Patiënten krijgen dus niet een bombardement aan informatie.'

Context

'Context is hierbij king,' aldus Jippes. 'MOUNT helpt patiënten op basis van een persoonlijk profiel en eigen overwegingen (de context dus) medische keuzes te maken – vanzelfsprekend in overleg met artsen.'

Het begrip 'context is king' zal ook in zijn presentatie op het Jaarcongres een grote rol spelen. Jippes: 'Hoe selecteren informatieprofessionals uit het grote aanbod de juiste informatie? Daarvoor zal ik een zelf ontwikkelde toolkit voor de informatieprofessional presenteren. Ook zal ik aangeven hoe hij in gesprek kan gaan met de eindgebruiker. Tot slot komt een schema aan bod dat de professional helpt te bepalen hoe hij de informatie kan communiceren. De toolkit is een manier om snel tot waardevolle en relevante informatie te komen.'

TRACK 3

TOEGANG:
LINKED, OPEN EN BIG DATA
Douwe Jippes zal ingaan op het belang van de context van informatie

'Adapt, change or die'

Annemarie Naylor is directeur bij Common Futures, een Britse organisatie die lokale gemeenschappen ondersteunt bij het 'overnemen' van publieke gebouwen en ruimtes van de overheid. Een deelproject van die organisatie is Common Libraries,¹ dat zich richt op de ontwikkeling van bestaande bibliotheken tot betrouwbare en onafhankelijke platformen voor de productie, uitwisseling en het gebruik van kennis en vaardigheden, onder meer op het gebied van wetenschap en techniek. Binnen het project spelen de makers-, open source- en creative commonsbeweging een centrale rol en ligt de nadruk op bibliotheken die bestuurd worden door de gemeenschap zelf. In een interview vertelt Annemarie Naylor over haar presentatie op het Jaarcongres.

Door: Edwin Mijsbergen

'Bij Common Futures ontvingen we vijf jaar geleden vele bezorgde berichten over de dreigende sluiting van bibliotheekvestigingen in heel Groot-Brittannië. Die vestigingen zouden alleen open kunnen blijven als ze zouden worden gerund door de gemeenschap zelf; vrijwilligers dus. Wij schreven daarop een aantal rapporten voor overheden. Hierin gaven we voorbeelden van projecten waarbij de burgers het roer inmiddels hebben overgenomen. Ook deden we aanbevelingen voor een duurzamere benadering van het probleem.'

'Omdat veel gemeenschappen te klein zijn om bibliotheken alleen in stand te houden met behulp van het uitlenen van boeken, ontwikkelden we een model dat ruimte biedt voor makerspaces, de bibliotheek als uitgever, enzovoort. Dit resulteerde in een prototype in mijn eigen woonplaats Colchester, dat we The Waiting Room² hebben genoemd.

'The Waiting Room wordt beschreven in een recent rapport³ over Common Libraries. Het rapport wil overigens vooral eerlijk zijn; de hierin gepresenteerde cijfers zijn niet heel indrukwekkend. Maar we schreven het rapport dan ook niet met de bedoeling om meer geld binnen te halen. Het traject is een experi-

ment. Het gaat ons om het verduidelijken van het concept en onze ideeën daarover, en het geleidelijk verbeteren van het gehele proces. Daar zal ik tijdens het congres dieper op ingaan.'

Drones

'Op het congres zal ik ook iets vertellen over wat er de komende tijd zoal op het programma staat. We onderzoeken bijvoorbeeld hoe drones zinvol kunnen

worden ingezet, we werken aan een project rondom open data (Data Coops)⁴ waarin niet de technologie maar de gemeenschap centraal staat én we zijn bezig met een initiatief op het gebied van sociaal ondernemen.'

'Als iets kapot is, moet je het niet proberen te repareren'

Annemarie Naylor

Boodschap

'Of ik op voorhand nog een boodschap voor de congresbezoekers heb? Haha. Ik denk meteen aan de bekende uitspraak "Adapt, change or die". Als we nieuwe bezoekers in onze gebouwen willen, zullen we ze moeten uitnodigen en nieuwe diensten en concepten moeten ontwikkelen. Je komt als vanzelf dan uit bij een andere mooie uitspraak: "Als iets kapot is, moet je het niet proberen te repareren. Je kunt beter iets nieuws maken".'

Noten

1) Zie commonlibraries.cc/about.

2) Zie commonlibraries.cc/the_waiting_room.

3) Zie tinyurl.com/p9byq8p.

4) Zie tinyurl.com/ov2mvqy.

TRACK 4

WERELDREIS MET WIKIPEDIA IN DE FRYSKLABBUS

Annemarie Naylor spreekt over het project Common Libraries

'De zoektocht naar duurzame financiering'

Begin van dit jaar opende in Zwolle de Stadkamer, de 'stadshuiskamer' die is ontstaan uit de samensmelting van de Bibliotheek Zwolle, het kunstencentrum Muzerie en het servicepunt voor kunst & cultuur Kunst&Zo. Om tot financiering van de Stadkamer te komen heeft bibliotheekdirecteur Astrid Vrolijk-de Mooij een behoorlijke reis moeten ondernemen.

Door: Andrea Langendoen

Het verslag van die zoektocht heeft Astrid Vrolijk-de Mooij samen met Giep Hagoort (emeritus hoogleraar kunst en economie aan de Universiteit Utrecht) vastgelegd in de publicatie *Koersvast Gefinancierd! – Reisgids voor duurzame financiering van de Openbare Bibliotheek*. Het boek wordt omschreven als 'een hulpmiddel voor bibliotheken en andere erfgoedinstellingen op zoek naar een stabiele financiering'.

'We hebben het altijd belangrijk gevonden om kennis te delen, intern en extern. Je leert de dingen toch met vallen en opstaan,' aldus Vrolijk. 'Daarom hebben we besloten om onze zoektocht naar duurzame financiering te delen, zodat andere organisaties gebruik kunnen maken van onze kennis.'

Duurzame financiering betekent niet per se meteen zoveel mogelijk geld binnenhalen. Het gaat erom dat je niet alleen afhankelijk bent van een basisfinanciering uit publieke middelen, maar daarnaast ook eigen inkomsten genereert, bijvoorbeeld door publiek/private samenwerking en het ontwikkelen van (maatschappelijk relevante) producten en diensten. Vrolijk: 'We waren steeds op zoek naar extra geld voor de bibliotheek, maar op een bepaald moment viel bij ons het kwartje: het gaat niet om geld, het draait om de maatschappelijke waarde van wat je

Foto: Govert de Roos

Astrid Vrolijk-de Mooij

te bieden hebt. Voor mij was het een cruciaal moment toen we dat doorgrond hadden. Als het erom was gegaan om meer geld te verdienen hadden we de aanpak moeten kiezen van commerciële bedrijven als Karmac en Questum. Maar wij moeten nadenken waarom wij onze subsidie waard zijn, en ons stinkende best doen om zo veel mogelijk maatschappelijke waarde te creëren.' En dat heeft uiteindelijk geresulteerd in een duurzaam verdienmodel en een nieuwe organisatie: de Stadkamer. Voor inspiratie voor haar zoektocht is Vrolijk met haar team

gaan kijken bij vijf referentiebibliotheken in Nederland: in Delft, Oss, Utrecht, Arnhem en Almere. 'We hebben met name gezocht naar bibliotheken die ongeveer even groot waren en innovatief bezig waren.' Een van Vrolijks belangrijkste leerpunten voor andere organisaties is: gewoon beginnen. 'Je hebt geen tijd om alles van tevoren helemaal uit te denken. We zijn eigenlijk de weg gaan bewandelen terwijl we erop liepen. We zijn veel proeftuintjes begonnen. Daar waren er ook bij die niet helemaal gelukt zijn. Maar uit sommige ideeën groei-

en weer andere ideeën. En van sommige hoop ik dat we die in de toekomst toch nog een keer kunnen uitvoeren.'

'Toen we begonnen wisten we ook niet dat er een "stadskamer" zou komen. Maar we hebben het tot "Stadkamer" gedoopt omdat we graag wilden dat we de huiskamer van de stad zouden worden: iedereen kan hier terecht voor inspiratie en informatie, voor cultuur, maar ook om er gewoon even te zitten. Dat concept wordt breed gedragen, ook door de politiek hier. We zijn inmiddels door verschillende partijen uit de stad benaderd om samen te werken, en daardoor zullen de bezoekersaantallen naar verwachting nog verder toenemen. Dat is heel plezierig.'

'Je kunt natuurlijk nooit stilzitten, je omgeving verandert constant. En we hebben nog wel wat financiële hobbels te nemen. Maar als ik kijk naar de toekomst dan zie ik voor de bibliotheek toch vooral kansen: om een verbinding te vormen tussen partijen als het gaat om kennis en cultuur.'

TRACK 2

AVONTUUR:

THE FUTURE IS NOW

Astrid Vrolijk-de Mooij en Giep Hagoort spreken over een duurzame financiering van de bibliotheek van de toekomst

Pragmatische informatiemanagement oplossingen

Bonegraafseweg 60, 4051CH Ochten
 +31 (0)344 64 46 05
 info@cvesolutions.nl
 www.cvesolutions.nl

Ga voor het laatste nieuws naar

www.informatie professional.nl

Cashless library

- gebruiksvriendelijk
- vergroot de transparantie van uw betaalverkeer
- vergroot de zelfredzaamheid van uw bezoekers
- vermindert de werkdruk bij medewerkers
- vermindert filevorming bij de balie
- eenvoudig te koppelen aan uw bibliotheekstelsel

toegang tot games

selfservice betalen

printen en kopiëren

PC- en internetbeheer

'Wereldwijd kennis delen'

Jiske Erlings, informatieprofessional bij het kenniscentrum van de Leprastichting, vertelt op het Jaarcongres hoe ze vanuit Amsterdam het internationale werkveld van informatie over lepra voorziet. In een interview licht ze alvast een tipje van de sluier.

Door: Ronald de Nijs

Als we Jiske Erlings spreken, is ze net een paar dagen terug uit Abu Dhabi. Op een congres over 'neglected tropical diseases', of beter gezegd: een groep minder bekende tropische ziektes, heeft ze twee presentaties gegeven. Het onderwerp: een portal over dit onderwerp die ze vanuit de Leprastichting aan het opzetten is. 'Het was een opwarmertje zodat een aantal mensen in het veld alvast weet dat de portal, InfoNTD geheten, eraan zit te komen. Het wordt de tweede portal van Infolep, het kenniscentrum van de Leprastichting.'

De Leprastichting is een Nederlandse organisatie die als doel heeft lepra wereldwijd onder controle te krijgen. Toen Erlings hier twaalf jaar geleden als informatieprofessional ging werken, was het kenniscentrum vooral een papieren bibliotheekcollectie. Inmiddels draait alles om de online informatievoorziening. 'Er is een hoop materiaal – soms zelfs gratis – online te vinden is, maar dat staat allemaal heel verspreid. Op de portal Infolep heb ik de links naar zo'n 25.000 publicaties over lepra en aanverwante zaken bijeengebracht. Maandelijks trekt deze portal zo'n 2.000 tot 3.000 bezoekers.'

Alle informatie over lepra op één plek voorziet in een behoefte: 'Artsen, onderzoekers en hulpverleners zijn niet allemaal even handig met online zoeken. Vaak hebben ze er ook geen tijd voor; al hun aandacht gaat uit naar de patiënten of naar de

Jiske Erlings

Foto: Esther Kloos

'Het doel is om niet alleen te zenden maar ook kennis te delen. En dat gaat steeds makkelijker'

hulpprogramma's waarvoor ze werkzaam zijn.'

De portal is volgens Erlings een spil in de informatievoorziening over lepra, met name voor de Anglo-Sakische wereld. Om ook Franstaligen te kunnen bedienen, wordt nu gewerkt aan een Franstalige interface. Naast deze online informatievoorziening biedt Erlings extra

dienstverlening aan, zoals Interbibliothecair Leenverkeer (IBL) en een maandelijkse nieuwsbrief (800 abonnees). Bovendien krijgt Erlings jaarlijks zo'n 200 literatuurverzoeken van klanten binnen.

Het doel is echter om niet alleen te zenden maar ook kennis te delen. En dat gaat steeds makkelijker. Erlings: 'Tot voor

kort was het bijvoorbeeld nog heel moeilijk om te mailen met landen als Myanmar (Birma). Maar op een mailtje naar iemand in Myanmar kreeg ik onlangs binnen vijf minuten antwoord.'

Naast al deze werkzaamheden houdt Erlings zich nu dus ook bezig met de tweede portal, InfoNTD, over 'neglected tropical diseases'. Erlings: 'Het is niet de bedoeling om hier alle literatuur over de minder bekende tropische ziektes bijeen te brengen. Wel: de gemeenschappelijke aspecten die deze ziektes met elkaar delen, zoals wondverzorging, discriminatie (patiënten worden – om allerlei redenen – veelal uit hun gemeenschap verstoten) en fysieke handicaps.'

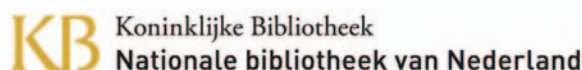
Erlings zoekt nu professionals uit het internationale werkveld die meedenken over de functionaliteit van de portal en helpen om de belangrijkste publicaties op hun vakgebied te selecteren. Ook kijkt ze uit naar auteurs die ieder vanuit hun eigen specialisme een introductie over een van de behandelde ziektes willen schrijven. 'Kennisdeling tussen het kenniscentrum en de werkers in het veld wordt steeds belangrijker.'

TRACK 7

VISUM: YOUNG AND INTERNATIONAL

Jiske Erlings spreekt over haar werk bij het kenniscentrum Infolep van de Leprastichting

Het Jaarcongres | KNVI | Ngi-NGN | NVBA | SOD | wordt gesponsord door:

EBSCO Information Services

EBSCO Information Services is ruim 70 jaar actief in de informatiewereld en heeft het bieden van de beste dienstverlening die aansluit op de wensen van klanten wereldwijd centraal staan. Innovatie speelt een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het geïntegreerde productaanbod, dat naast ondersteuning bij en tools voor het beheer van tijdschriftabonnementen en pakketlicenties bestaat uit onder meer wetenschappelijke databanken, dienstverlening voor gedrukte boeken en e-books, point-of-care oplossingen, alternative metrics tool PlumX en discovery-oplossing *EBSCO Discovery Service*. Een vaste notering in de Forbes Top 200 en de hoogst toegekende D&B Financial Strength Rating onderstrepen EBSCO's financiële stabiliteit en betrouwbaarheid.

OCLC

OCLC is een wereldwijd samenwerkingsverband zonder winstoogmerk van bibliotheken, dat gezamenlijk te gebruiken technologie en unieke onderzoeksprogramma's aanbiedt. Hiermee kunnen bibliotheken onderwijs, onderzoek en innovatie nog beter stimuleren. Samen met OCLC zijn bibliotheken verantwoordelijk voor inhoud en onderhoud van WorldCat, wereldwijd de rijkste bibliografische catalogus. Dankzij WorldShare, OCLC's complete pakket applicaties en services voor bibliotheekbeheer, gebaseerd op een open platform in de cloud, kunnen bibliotheken veel efficiënter werken. Door samen te werken en wereldwijd collectieve kennis te bundelen, kunnen bibliotheken mensen helpen bij het vinden van antwoorden die zij nodig hebben. Verenigd in OCLC maken bibliotheken, hun medewerkers en partners vernieuwing mogelijk.

NBD Biblion

NBD Biblion is dé dienstverlenende organisatie voor openbare bibliotheken in Nederland. Naast het selecteren, recenseren en beschrijven van media levert NBD Biblion jaarlijks miljoenen uitleenklare boeken aan de openbare bibliotheken en schoolmediatheken. Verder ontwikkelt NBD Biblion voortdurend nieuwe diensten en producten om de dienstverlening van en aan haar klanten te optimaliseren. Zo dragen wij bij aan een efficiënte en moderne bedrijfsvoering van de bibliotheek. Voor binnen- en buitenland bouwen wij machines voor bibliotheken en binderijen. Daarnaast richten wij ons met nieuwe initiatieven, zoals de Boekensalon.nl, ook direct tot de boekenliefhebber. NBD Biblion zet zich in voor leesbevordering en wil lezen voor iedereen toegankelijk maken.

Infor Library & Information Solutions

Infor Library & Information Solutions is een toonaangevende leverancier van applicaties die de gebruikerservaring herdefiniëren. Met onze producten bieden bibliotheken en informatiecentra hun gebruikers toegang tot informatiebronnen, beheren klantenrelaties, verkrijgen inzicht in trends, promoten hun diensten en creëren een dynamische online omgeving. Onze software combineert webtechnologie, statistische analyse en applicaties voor bibliotheekmanagement om een nieuwe ervaring voor bibliotheekgebruikers te realiseren.

V-eyeQ geeft u op een grafische manier inzicht in uw aanwinstenbeleid zodat u de diensten van de bibliotheek beter kunt promoten. Met V-insight kunt u data en trends beter analyseren. Iguana brengt collectie en website samen. Sinds kort is ook Iguana Mobile beschikbaar. Meer op blogs.infor.com/bibliotheken/